

TECHNIKOS ŽODIS

3

TECHNIKOS DARBUOTOJŲ
DVIMĖNESINIS
ŽURNALAS

1961

TECHNIKOS ŽODIS

[steigtas 1951 m.

Leidžia: Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos Chicago s Skyriaus Technikinės Spaudos Sekcija

THE ENGINEERING WORD

Est. 1951

Published by American Lithuanian Engineers and Architects Association, Inc., Division of Chicago, Technical Press Sect.

Spaudos sekcijos vadovybė: K. Kaunas, G.J. Lazauskas, K. Paukštys, V. Pavilčius ir J. Slabokas. PLIAS C. V-bos atstovas — prof. S. Dirmantas, ALIAS C. V-bos atstovas K. Bertulis, ALIAS Čikagos sk. atstovas — Bronė Lukšaitė

Prenumerata \$5 metams.

Yearly subscription \$5.

PLIAS ir ALIAS ORGANAS

REDAGUOJA REDAKCINĖ KOLEGIJA

Šį numerį redagavo red. kolegijos nariai: K. Kaunas, G. J. Lazauskas, V. Pavilčius ir D. Šatas.

Techn. redaktorius J. Slabokas

Redakcinės Kolegijos ir Administracijos adresas: c/o K. Paukštys 6513 So. Campbell Ave., Chicago 29, Ill., USA.

TECHNIKOS ŽODŽIO ATSTOVAI

ANGLIJOJE: J. Vilčinskas, 37 Gowrie Rd., London SW. 11, England.

AUSTRALIJOJE: B. Daukus, 273 Cooper Rd., Yagoona, Sydney, N. S. W. Australia.

KANADOJE: P. Lelis, 123 Beatrice St., Toronto, Ont., Canada.
V. Stankevičius 4900 Grand Blvd., Montreal 29, P. Q., Canada

BRAZILIJOJE: Ž. Bačelis, Caixa Postal 9102 Sao Paulo, Brasil, S. A.

KOLUMBIJOJE: J. Kalėda, Apartado Aereo 1720, Medellin, Colombia, S. A.

J.A.V-se:

1. B. Galinis, 19 Mellen St., Dorchester 24, Mass.

2. K. Krulikas, 93—11, 114-th St., Richmond Hill 18, L. I., N. Y.

3. A. Semėnas, — "Daina" Television Co., 3321 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill.

4. S. Juzėnas, 15491 Ward St., Detroit 27, Mich.

5. A. Jurskis, 1313 W. Jerome St., Philadelphia 40, Pa

T U R I N Y S

C O N T E N T S

Sveikinimai Technikos Žodžio sukakties proga

Lietuviškosios architektūros

atgimimas

K. KRULIKAS

Tekstilės terminai

G. J. LAZAUSKAS

Gyvenimiškosios įvardotyros reikalu

A. VARNAS

Pompavimo stotys — hidroelektrinės jėgainės

V. ŠLIOPAS

Technikos Žodžio dešimtmečio minėjimas

Mūsų mirusieji

Laivininkystė ir žvejyba

A. P. MAŽEIKA

Įvairūs pasisakymai

Technikinė apžvalga

Spaudos apžvalga

Iš mūsų veiklos

Greetings

Revival of Lithuanian Architecture K. KRULIKAS

Glossary of Textile Technology G. J. LAZAUSKAS

About Lithuanian Tech. Terms A. VARNAS

Hydroelectric Power Generation V. ŠLIOPAS

Obituaries

Navigation and Fishery

A. P. MAŽEIKA

Notes and Topics

Technical Briefs

Recent Publications

Our Activities

Viršelyje: Sudervės (Vilniaus aps.) bažnyčios fasadas. Architekto Lauryno Stuokos Gucevičiaus kūrinys, baigtas statyti 1803 m.

COVER: The Church at Sudervė (Lithuania, nearby Vilnius) built in 1803. Project of Stuoka-Gucevičius.

TECHNIKOS ŽODIS

XI METAI

1961 GEGUŽĖS — BIRŽELIS

NR. 3 (70)

SVEIKINIMAI TECHNIKOS ŽODŽIO SUKAKTIES PROGA

Sao Paulo, 1961. V. 18.

LITHUANIAN LEGATION, Washington, D. C. **TECHNIKINĖS SPAUDOS SEKCIJAI**

1961. V. 10 d.

Nr. 335.

J. M.

Ponui G. J. Lazauskui,

Am. L. Inž. ir Arch. Sqj.

Technikinės Spaudos Sekcijos Vadovui

Džiaugiuosi ir gėriuosi „Technikos Žodžio“ dešimties metų sukaktimi.

Sunkiomis sąlygomis Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjunga susiorganizavo ir subūrė lietuvius inžinierius ir architektus krūvon. Savitarpio ryšiams sustiprinti, pasidalinti technikos mokslo ir pažangos naujausiomis žiniomis, ji parodė gražią iniciatyvą turėti savo organą ir tęsė jį leisti.

Sveikinu A. L. L. ir Arch. Sąjungą gražia „TECHNIKOS ŽODŽIO“ dešimties metų sukaktimi. Linkiu ir toliau sėkmingai tęsti tą veiklą atvaizduoti savojoje spaudoje, ją nuolat tobulinant. Linkiu ir toliau ryžtingai tęsti lietuvių inžinierių, architektų bei technikų apjungimo darbą. Ypatingai linkiu tęsti sekimą ir gvildinimą technikos mokslo ir pažangos klausimų, susijusių su Lietuvos problemomis.

Tebūnie „Technikos Žodis“ kartu ir Lietuvos technikos mokslo ir pažangos gvildintojas, kėlėjas ir autoritetingas lietuvių inžinierių ir architektų žodis Lietuvos pažangai.

Sėkmės ir laimėjimų linki

Gilia pagarba

J. K a j e c k a s,

Lietuvos Atstovas

Žengiant į antrąjį dešimtmetį, tejungia **TECHNIKOS ŽODIS** dar glaudžiau po laisvąjį pasaulį išsibarsčiusias lietuviškąsias technines pajėgas prisikelsiančios Lietuvos technikos pažangos darbui.

Dešimtmečio pasišventėliams, — redaktoriams, bendradarbiams, leidėjams ir administracijai reiškiu pagarbą ir padėką.

Zenonas Bačelis

TŽ atstovas Brazilijoje

Gegužės 12, 1961.

TECHNIKOS ŽODŽIO LEIDĖJAMS

Sveikiname „Technikos Žodžio“ redakciją ir administraciją šio mūsų vienintėlio techninio periodinio leidinio dešimties metų sukaktuvio proga ir linkime toliau tęsti šį naudingą ir pasiaukojimo reikalaujantį darbą.

„Technikos Žodis“ yra geriausias ryšinininkas tarp mūsų profesorių, senųjų ir jaunųjų inžinierių bei architektų. Todėl ir jo ateitis nepaprastai mums svarbi.

Ilgiausių metų „Technikos Žodžiui“!

Jonas Bučinskas,

ALIAS Baltimorės skyriaus pirmininkas

Skaitykime ir Remkime

„TECHNIKOS ŽODIS“

Metinė prenumerata

USA ir KANADOJE ... \$5.00

Kitose valstybėse \$3.00

Studentams \$2.00

Lietuviškosios architektūros atgimimas

Dipl. stat. inž. Kazys KRULIKAS

(šeštasis tęsinys iš T. Ž. nr. 4, 1960)

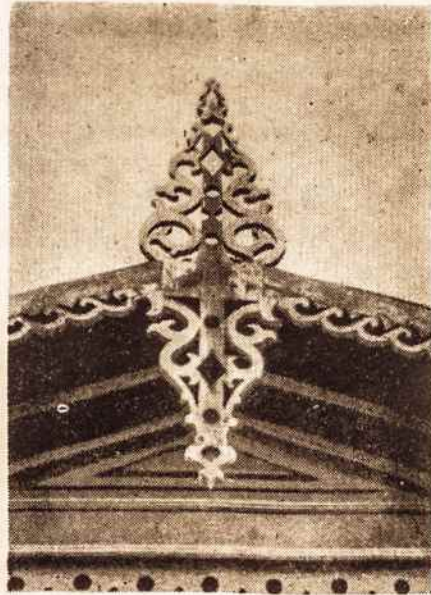
Tęskime lietuviškosios architektūros devynių amžių kūrybą.

Lietuvių pastatų kūryba minima jau 11-to amžiaus slavų ir vokiečių dokumentuose. Tautinė architektūra pasireiškė ir vystėsi puošiant klėtį — lietuvių mėgiamiausią pastatą.

Prieklėtis su simetriškai išdėstytomis piauštinėtomis kolonomis, baliustradomis ir dekoratyviniais ornamentais virto gražiausia klėties dekoratyvine dalimi ir liaudies architektūros unikumui. Ši, pradžioje dar gyvenamą trobėsį, pradėjus naudoti kaip sandėlį grūdams, ūkiškai mantai, ir kaip patalpą miegoti, sekė kiti senoviniai viengaliai gyvenamieji trobesiai: pirtis, žemaičių numas ir troba, rytinių aukštaičių pirkia, vakarinių aukštaičių — sūduvių ir mažlietuvių stuba (svetimžodis) ir kiti pagalbiniai trobesiai.

Dar vėliau, ūkininkams turtėjant ir šeimoms gausėjant, tie pirminiai mažučiai pastatai 18 — 19 amžiuose išsivystė į daug erdvesnes ir sudėtingesnes trilypio plano — dvigales trobas, pirkias ir stubas. Kaikurios jų turėjo kolonomis baliustradomis ir ornamentais dekoruotas gonkas, išpuoštus langus, duris, stogų galus ir žirgeliais išpuoštus stogų šelmienis.

Be gyvenamųjų trobesių, kūrybiniai gabių sodžiaus dailidžių — liaudies "architektų" pastangomis buvo sukurta daugybė medinių architektūrinių pastatų bei paminklų, būtent: virš 400 bažnyčių ir koplyčių, pilies bokštus primenančių varpinių, virš 10.000 reto grožio paminklinių kopytelių ir kryžių, o ir nesuskaitoma gausybė pastatų ir paminklų puošiančių ornamentų. Išminėtieji įvairios paskirties kūriniai buvo kuriami ir tobulinami per šimtmečius, užtat pripažintą ir originalų lietuvišką architektūros stilių turime jau seniai.

Gonkų stogo detalė

Kiekvienas stilius ir jo sudėtiniai elementai laikui bėgant kiek keičiami, pagal laiko dvasią ir gyvenimo reikalavimus pritaikomi naujoms sąlygoms, paskirčiai, vietai, klimatui ir statyboje naudojamoms statybinėms medžiagoms. Šių dienų lietuviai architektai ir inžinieriai kultūrininkų skatinami jau turimos lietuviškos kūrybos architektūrinės formos elementus bei ornamentus pritaikinti šių dienų modernioms mediniams ir mūriniams pastatams, juos naujai atkuriant mūro, betono ir plieno medžiagoms ir architektūriniai bei konstruktyviniai juos įjungiant bei priderinant gražaus pastato visumai.

Kartais į skatinimus nelabai rimtai atsakoma, duodant suprasti, kad ir pageidavimai yra nerimti, o architektūrinėje kūryboje reikalaujama neįmanomo dalyko. Tokie atsakymai jau suminėti praeitame šio rašinio tęsinyje. Šiame gi buvo trumpai apibrėžta lietuviškos architektūros raida ir tobulėjančios kūrybos kūriniai. Iš to aiškėja, kad nereikalaujama staiga sukurti naują, niekad nebuvusį stilių. Pageidaujama tik kad lietuviškais motyvais kūryba būtų toliau tęsiama, ją pritaikant esamo laiko gyvenimo reikalavimams, pastato paskirčiai ir naujoms statybinėms medžiagoms. Priešingi ar ne kaip kurie architektai užsakytojų pageidavimams, betgi jau žinomas faktas, kad užsakytojai ieškosi kūrėjų, kuriems yra miela ir mėgiama lietuviška motyvais kūryba. Šis reiškinys irgi rodo, kad visuomenė irgi pageidauja lietuviškosios architektūros atgimimo.

Lietuviškosios kūrybos atgimimo skatintojai.

M. K. Č i u r l i o n i s (Vilniaus Žinių nr. 863, 1905) rašė: "Liaudies menas turi būti mūsų meno pamatas — iš jo turi iškilti savotiškas lietuvių stilius; jis yra mūsų pasididžiavimas, nes tas gražumas, kurį turi savyje, yra grynas, savotiškas ir išimtinai lietuviškas".

K. K r u l i k a s (Savivaldybės žurnalo nr. 2. 1934 — Lietuviškosios architektūros problema) citavo valstybės prezidento A. Smetonos pasakytus žodžius: "Lietuviai esti liguistai įsimylėję svetimybėmis. Tokie būdami, pamiršta jie savo tautos kultūrinį lobį ir gaudo madas. Ir mokslas ir menas ir technika sumaniai tegali kurti iš savo medžiagos, ir jos mums nestinga. Tautos susidaro iš panašių žmonių ir nėra jų tarpe neperlipamų sienų, todėl ir kūryba įmanoma vientų kitoms, vienos iš kitų išsiima kas joms tinka. Ir kai skolinys prigyja, tai darosi tautiškas ir visuomeniškas. Taigi ir mes lietuviai, turime parodyti savo aukštą kūrybą, kad ji taptų įdomi ir visuotiniška, kad iš jos matytų, jog neveltui gyvename, neveltui žemės rutulyje užimame vietą. Turime išjudinti savo tautoje glūdinčias pajėgas".

Dr. inž. J. G i m b u t a s (T. Ž. nr. 1, 1951) rašė:

"Lietuvių sodžiaus architektūra yra lobis senajai kultūrai ir menui pažinti... Čia glūdi raktas ir įkvėpimo šaltinis moderniajam lietuviškam stiliui, kurio šaknys turi būti iš protėvių paveldėtoje kultūroje".

Jau minėtame "Savivaldybės" žurnale (1934) K. Krulikas geisdamas išjudinti šios kūrybinės srities nagrinėjimą ir atgimimą, rašė:

Aukštaičių klėtis

Petro Klimo vila Kaune Vaižganto gatv.

Inž. arch. F. V

"Daugelyje lietuviškos kūrybos sričių ieškome naujų formų. Tačiau pačioje statybos srityje lietuviškų formų beveik nieiškoma ir nemėginama kurti. Logiškai derinant planavimo tikslumą su pastato forma — fasadu, galima pasiekti abipusės harmonijos, t. y. planavime atsispindi visi moderniško žmogaus reikalavimai, o naudojantis šių laikų medžiaga ir išradimais, galima atvaizduoti kiekvieną formą, kurioje būtų žymu tautos dvasia, didingi žygiai ir lietuviškumas. Taigi išvada: galima sukurti ir yra kultūros reikalas kurti lietuvišką modernišką architektūrą... Nevisai būtų nuoseklu, atrinkus senovines lietuviškos architektūros formas ir detales, jų nekeičiant, kartoti arba taikinti šių laikų statybai. Šių laikų architektūra turi kitus reikalavimus, be to, turint po ranka kitas medžiagas, kitas priemones ir būdus statyti, sudaryti pastatų formas; todėl senovinės lietuviškos architektūros požymius tenka reikiamai ir tinkamai išstudijuoti, surinkti, suprasti ir kas tinkama, priderinti moderniškai architektūrai... Kadangi statybos mene formos išvystomos per ilgą metų eilę, tai ir laukiamas lietuvių kūrybiškas darbas yra nelengvas ir ne vientų metų; reikalas labai rimtas ir reikalingas daug sumanumo, gabumo ir kūrybinio darbo".

(Pastaba: nors ir nepatogu pačiam cituoti savo senesnio rašinio mintis, bet tai darau norėdamas pavaizduoti tada dievų valiai paliktą ir ilgai užmirštą lietuvišką kūrybinę sritį. Užtat dabar džiaugiuosi, kad šios problemos nagrinėjimas ir kūrybinis taikymas atgimė bent po 15 — 20 metų.).

TERMINOLOGIJOS KLAUSIMAI

TEKSTILĖS TERMINAI

GROŽVYDAS LAZAUSKAS

Bendrieji lietuviški tekstilės terminai jau iš seno buvo nusistovėję Lietuvos kaimo namų pramonėje. Tačiau su specialiaisiais terminais buvo daug vargo tiek nepriklausomos Lietuvos pramonėje, tiek dėstant universitete, amatų mokyklose ir tekstilės kursuose. Dažnai tekdavo tik sulietuvinti svetimuosius terminus, taikytis prie fabrikuose jau prigijusių „žargonų“. Tiesa, kartais pasitaikydavo, kad jaunosios Lietuvos pramonės darbininkas ar meistras pats susidarydavo saviškus, bet gana vykusius, kai kuriuos įvardus. Todėl, sudarant naujadarus, į tai atkreiptinas dėmesys. Terminologijai daug yra pakenkę svetimtaučiai meistrai, dažnai abejotino tekstilinio pasiruošimo. Tokiu būdu ir susidarydavo nevykę kad ir aplietuvinti terminai: kamgaras, šagatmašinė, šusas, geširai, šusfengeris ir kt.

Dirbę nepriklausomosios Lietuvos pramonėje pirmieji išsimokslinę lietuviai tekstilininkai maža tegalėjo paveikti, kad vietoj svetimųjų terminų būtų vartojami universiteto ar šiaip kitų mokyklų lektorių nukalti terminai — lietuviškieji naujadarai. Ilgainiui dalis tekstilininkų išsisklaidė po kitų kraštų pramonę, kur lietuviškųjų terminų reikalas, prisitaikant prie to krašto kalbos, daugelį pamirštas.

Dabartinės Lietuvos tekstilės pramonei besiplečiant ir tekstilinę literatūrai gausėjant, šiuo atžvilgiu padaryta šokia tokia pažanga: lietuviškoje tekstilės literatūroje ir, reikia manyti, pramonėje pradeda daugiau prigyti lietuviškieji bei taisyklingai sulietuvinti terminai. Į pramonės meistrus ir darbininkus turi daug įtakos populiarioji literatūra (vadovėliai, straipsniai) ir išsimokslinusių specialistų gyvu žodžiu lietuviškųjų pavadinimų diegimas. Tačiau ten ir dabar sąlygos nepavydėtinos, kai yra palanki dirva plėstis rusiškajam žargonui.

Prof. dr. inž. J. Indriūnas, LTSR Mokslų Akademijos narys — korespondentas, savo veikaluose bei vadovėliuose mašinų pavadinimams beveik ištiesai taiko ligi šiol vartotas dviprasmiškas dalyvines lytis (audžiamosios staklės, nučiulpiamoji mašina, primazgomoji mašina, šlik-

tuojamoji mašina ir t. t.), tačiau vietomis pasitaiko ir veiksmožodinis kilmininkas (maišymo aruodai, brukimo aparatas ir kt.). Žinoma, neviskas nuo autoriaus priklauso: jo raštų redaktoriais yra buvę J. Lazauskas, V. Petronis, D. Todešas, V. Kaminskas ir kt. Gi jaunesnieji inžinieriai (pvz. A. Matukonis) vartoja ištiesai veiksmožodinį kilmininką, ir kalbininkai visa tai praleidžia. (Dėl veiksmožodinio kilmininko tinkamumo jau mano buvo pasisakyta Technikos Žodžio 1951 m. nr. 4 ir 6, 1956 m. nr. 5). Šiuo atveju mums tenka priimti prof. dr. P. Joniko pasiūlymą: „dalyvinės lytis, nors jos yra savos ir žmonių įprastos, jei jau specialistams reikia, gali būti tam tikrais atvejais keičiamos kitomis lytimis (kad ir veiksmožodiniu kilmininku). Tik kiekvienu tokiu atveju tenka apsispręsti, ar pakeitimu iš tikrųjų laimima vienareikšmiškumo“ (žiūr. TŽ nr. 5, 1956 m.).

Šiame straipsnyje pasistengsiu apžvelgti ir tuos terminus, kurie jau pradeda prigyti lietuviškojoje tekstilės literatūrinėje terminologijoje. Prie naujadarų žymėsiu jų reikšmę, greta pateikiant angliškuosius ir vokiškus terminus. Į tai norėčiau atkreipti kolegų tekstilininkų dėmesį, nepamiršti savosios terminologijos reikalų, iš savo patyrimo teikti naujų pasiūlymų bei patikslinimų, rinkti terminus Techninių Terminų Žodyno kartotekai, kaip nurodyta Technikos Žodžio 1958 m. nr. 1, 16 psl. Tekstilės terminų reikalui prašome rašyti šių eilučių autoriui, Technikos Žodžio adresu.

PLIAS.— LTT Žodyno Organizacinės Komisijos adresas: c/o V. Vintartas, 6547 So. Maplewood Ave, Chicago 29, Illinois, U.S.A. Pastaruoju adresu prašome siųsti išbaigtus terminus (korteles) žodyno kartotekai.

Adatinis verptuvas — gill spinning frame (angl.), prieš verpstę yra dviejų porų velenėlių temptuvai su adatų lauku.

Adatinis temptuvas — Nadelsabstrecke (vok.).

Adatų laukas — Nadelfeld (vok.), pluošto rūšiavimo aparate ar kt. **Adatynas. Adatyno šukos.**

Adatyno šukų žingsnis.

Adymas — darning (angl.), Stopfen (vok.), audinio klaidas užtaisant.

Akys — mesh (angl.), Maschen (vok.), mezgimo akys. **Akutės** — heddle eyes (angl.), Helfenaugen, Litzenaugen (vok.), akutės nytelių viduryje.

Aksomas — velvet (angl.), Samt (vok.).

Åselė, akutė — flyer eye (angl.), Fluegelaug (vok.), sparninėje verpstėje, siūlvedyje.

Akuotas — awn (angl.), Granne (vok.), stora, standi vilna, auganti avies kailyje tarp kitos švelnios vilnos (kai kurių avių ir kitų gyvulių veislėse).

Alkūninė šova — picking arm (angl.), Kurbelschlag (vok.), audimo staklėse.

Apatinė šova — lower picking (angl.), Unterschlag (vok.), audimo staklėse.

Antgalis — verpstės antgalis, žiediniame verptuve ant verpstės viršūnės užmautas antgalis.

Apmatai — žiūr. metmenys, warp (angl.), Kette (vok.).

Apmerkimo šiekšta — ducker, immerser (angl.), tolydinio veikimo vilnų plovimo mašinoje — leviatane, esanti prieš leviatano vonią nejudama dalis su ilgais, į apačią nukreiptais, lenktais dantimis.

Apmerkimo vonia — ducking bowl (angl.), Ein-tauchbad (vok.).

Apretūra — pranc. kilmės terminas, plačiąja prasme — visi audinių užbaigiamieji darbai, įskaitant ir dažymą, siaurąja prasme — audinių impregnavimo procesas, blizgesiui ir svoriui suteikti — finishing (angl.), Appretur, Veredlung (vok.). Lietuvoje pradėtas vartoti naujadaras — taurinimas, kartais ir apdaila, taikant plačiai termino prasmei.

Apretlaužė — Brechmaschine (vok.), nuo impregnavimo masės standžiai apretuotai medžiagai suminkštinti, padaryti lankstesne.

Apretai — sizing preparation (angl.), Appret, Appretmasse (vok.), medžiagos apretavimui (siaurąja prasme) naudojami preparatai, kaip krakmolos ir kt.

Apretavimo mašina — dressing machine (angl.), Appretiermaschine (vok.).

Aprieto kampas — pluošto apie adatą aprieto kampas (temptuvuose, šukuotuvėse), siūlo apie ritę — šėivą aprieto kampas (sparniniame verptuve).

Apsauginiai prietaisai — protection motion (angl.), Waechter (vok.).

Apvija — winding (angl.), Windung (vok.) **Apvijų skaičius** — Windungszahl (vok.). **Apvijų spindulys.**

Ataudai — weft yarns, filling yarns (angl.), Schussgarn (vok.).

Ataudų žiedai — lumps, pulled — in filling, jerked — in filling (angl.), audinio yda, jausti susilankstę kelelinki ataudai.

Abraila — ring rail (angl.), žiedinėje verpstėje atbraila, ant kurios uždedamas žiedas bei skriekikas.

Atgamintos vilnos (pluoštas) — reused wool, reprocessed wool, regenerated wool (angl.), Reisswolle, Regeneratwolle (vok.). Senas terminas **dirbtinė vilna** — Kunstwolle (vok.) ne-naudotinas. Atgamintas pluoštas iš senų ar naujų skudurų. Medvilniniame atgamintam pluoštui vartojamas terminas — effiloches (pranc.).

Atlaikai, atmatos — waste (angl.), Abfalle (vok.).

Atlasinis pylimas — sateen weaving (angl.), Atlasbindung (vok.), audinio rašto sudarymo būdas.

Apmušalai — card clothing (angl.), Kratzenbeschlaege (vok.), karštuvų kardajuostės.

Atlošiamasis skietas — loose reed (angl.), pritaikytas šaudyklės išrovos apsaugai.

Avantrenas — burr cylinder, metallic breast (angl.), Vorkrempel (vok.). Šis pranc. kilmės terminas keičiamas lietuvišku — **kedentuvas**. Kedentuvas yra prieš pirmąją karšimo mašiną, avant-train (pranc.).

Avis — sheep (angl.), Schaf (vok.).

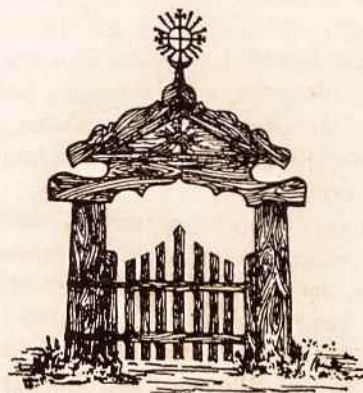
Audeklas, audinys — web, textile, cloth, (angl.), Gewebe (vok.).

Audeklinis velenas, arba tiesiog — audeklinis — cloth roll (angl.), Warenbaum (vok.), audimo staklėse velenas, ant kurio vyniojasi išaustas audinys.

Audimo (audžiamosios) staklės — weaving loom (angl.), Webstuhl (vok.).

(Bus daugiau)

Kapinių varteliai

GYVENIMIŠKOSIOS ĮVARDOTYROS REIKALU

Prof. A. Varnas

Technikos Žodžio redakcija eina tvirtai grįstu kelių, kad ji ragina visokių sričių specialistus inžinierius bei technikus veikliau rūpintis lietuviškosios įvardotyros reikalais. Itin svarbu, kad platesnei visuomenei skiriamieji mokslai ar technikos žinios būtų įmanomai plačiau ir smulkiau apipavidalinamos savo kilmės pavadinimais bei įvardinimais.

Į tokių žinių eilę pirmon galvon ineitų gyvenamųjų namų statyba ir tų namų sandarinės dalys bei vidaus įrangos daiktai. Toliau namų apyvokos padargai iki pačių smulkiųjų dalelių. namų aplinkos daiktynas ir visa, kas yra susiję su namų priežiūrai bei pataisai skiriamais prietaisais ir įrankiais. Toliau sodininkystės, daržininkystės, savęs apžiūros bei aprangos didieji ir smulkieji įrankiai bei įnagai, ir t. t. ir t. t.

Lietuviškoji įvardotyros kryptis nėra koks menkai tepateisinamas „puritonininkų“ išsigalvojimas. Iš vienos pusės ji yra susijusi su kalbos praturtinimo vyksmu savos kilmės žodine medžiaga taip svaria ir reikalinga lietuvių asmenybės savarankiškumui skleisti bei stiprėti kūrybinguoju pagrindu. Iš antrosios pusės ji yra susijusi su kalbos plėtos organiškuoju vyksmu, kuris lietuvių galvosenai teikia didelio palengvinimo glaudžiau suartėti su aplinkos daiktų tikrove ir tos tikrovės juo tikslesniu suvokimu.

Sielotyros mokslo žiniomis remdamiesi, žinome, kad iš keleto pavyzdingą mokslinį protą sudarančių kokybinių pažymių vienas jų yra žmogaus minties veržimasis juo betarpiškiau, juo glaudžiau suartėti su tikrove, atsieit — juo tiksliau ir išsamiau galvosenos vyksmui reikalinga parengti tinkamą kelią sprendimams daryti: kaip reikia žiūrėti į aplinkos daiktus, su kuriais nuolat susiduriame, kaip išvengti, kad žodis komžiausiai aptemdytų ir kogeriausiai praskaidrintų bei pagreitintų tikrovės pažinimą daiktuose.

Kas yra tikrovė ?

Tikrovę, sprendžia slypinčios daiktuose vertybės. O daiktų vertybės yra susijusios su medžiagomis, sąlygomis, laipsniais, metais, svoriais, skaičiais, bet ne žodžiais. Žodis tėra tik tikrovės ženklinis apvalkalas arba reikšmuo ir kas svarbiausia, itin nepastovus, svirduliuojantis reikšmuo. Visuomet patiriame skirtumą tarp tikro-

vės, kokia ji yra arba kokia ji prisistato mūsų jauslams, ir kokia yra aprašytoji ar atpasakotoji tikrovė.

Todėl tikrovės pažinimo keliai yra tinkamiausieji tie, kurie eina per tiesioginį tobulai paruoštų jauslių susidūrimą su daiktu. O kai tame susidūrime prireikia ir kalbos pagalbos, tai žodis įvilktas į garsinį lietuviškos kilmės apvalkalą būdamas artimesnis mūsų jauslams bei pajautoms visuomet pasidaro ir skaidresnis bei tinkamesnis daiktų tikrovei tiksliau pažinti ir veikiau ją suvokti.

Jei mokslinės dirvos puoselėjimas lietuviui išieviui prisistato mažiau daugiau kabančiu atitrauktoje nuo pilnutinio gyvenimo padėtyje, tai vis dėlto nūnai mūsų gyvenamasai kraštas — sąmoningai ar nesąmoningai — yra palikęs tam tikrą barą, kuriame lietuvių išsilaikymo uždaviniai dar nėra visai atsiję nuo gyvenimiškai tautinio pagrindo.

Itin reikšminga, kad, mūsų įmantrieji strateginių kelių planuotojai išievybės kovai prieš nutautėjimą iki šiol neatkreipė pakankamai veiklaus dėmesio į šio atvirojo baro didelę strateginę reikšmę, bent didžiausią iš visų kitų, kurias tegalėtume pavadinti tik laikinomis spragomis ir mažesniais ar didesniais plyšiais.

Tuo atviruoju baru laikytina lietuvių išievio ar tremtinio — čia jau gimusio — gyvenimo tarpas nuo jo gimimo dienos iki 5-6 m. amžiaus. Tautiniu, visuomeniniu, ekonominiu ir dalimi administraciniu požiūriu tas mūsų jauniausiojo Amerikos piliečio ir drauge lietuvių bendruomenės nario gyvenimiškas tarpas yra paliktas pačiai pagrindinei, pačiai gausiausiai ir pačiai gyvybingiausiai išievinės bendruomenės įstaigai, atsieit — šeimos žinybai, josios tiesioginei globai, priežiūrai ir kas svarbiausia, jos LAISVAI NUOŽIŪRAI. Pabrėžiu žodžius „laisvai nuožiūrai“ turėdamas galvoje JAV konstituciją. Šeimos židiny su visais savo mažamečiais priešmokykliniais nariais toje konstitucijoje yra apgaubtas tam tikros pagarbos aureole ir administraciniu požiūriu naudojasi plačios savivaldos bei kultūrinės autonomijos teisėmis.

Sita privilegijuota kultūrinės autonomijos padėtis vėlesniame paauglio, jaunuolio ar suau-

gusio žmogaus amžiuje jau niekur *n e b e p a s i k a r t o j a*. Su šeštaisiais metais ji iškrenta iš šeimos žinybos rėmų.

Bet gerai įsidėmėkime. Vėlesniame visų kalbamųjų pakopų amžiuje *n e b e p a s i k a r t o j a* ir tas filminis proto imlumas, ir tas fizinis judrumas. kokių pasižymi priešmokyklinio amžiaus mažasis atstovas. Tai pačių pirmųjų, pačių stipriausių ir giliausiai įsidiegančių išpūdžių amžius. Čia jau veikia antroji — daug platesnė ir galingesnė — privilegija, kurią yra patiekęs ir davęs šitai pirmajai žmogaus plėtros pakopai kosminės santvarkos Valdovas. Nė kam kitam, bet tik dėka tai kosminei privilegijai mažasis vaikas pagauna iš motinos lūpų ploniausius kalbos niuansus. Tik tos privilegijos nepaprastai didelė galia įmanoma bent dalimi paaiškinti tarmių išsilaikymo paslaptis.

Šita antroji, pačios prigimties duotoji privilegija mūsų aptariamajam priešmokyklinio amžiaus barui įsakmiai parodo, kad tas baras yra pati svarbiausioji pakopa žmogaus plėtros kelyje. Tai pamatai, ant kurių vėliau vyksta organinės buities ir dvasinės žmogaus asmenybės rūmų statyba. Apie tai šiandien jau vienu balsu šaukia visi mokslai apie žmogų, pradedant antropologija, fizika, fiziologija, biologija, ir baigiant psichofiziologija, psichosomatika ir psichologija.

Tai dar ne visa. Šitas priešmokyklinio amžiaus baras yra apdovanotas dar ir trečia privilegija, taip pat galinga, taip pat iš dosniosios kosminės rankos daugiausia tekusi šito baro atstovams. Daugelis mokslininkų ją vadina gaivalinga **MOTINOS MEILE**. Sveikoji lietuvių liaudies nuovoka ją gretina su **MOTULĖS ŽE-**

9 MYNĖLĖS, motulės maitintojėlės visuotinė pasikirtimi, įkeldama ją į **ŽEMĖS** reikšmens pasostę — kilniąją žodžio prasme.

DIEVO — ŽMOGAUS MOTINOS asmenyje krikščionybė išaukštino motinystės vaidmenį iki apoteozinių viršūnių. Bet tai tik religinės mistikos požiūriu, kuris pernelyg plačiu ratu yra aplenkęs gyvenimiškai mokslinį aspektą.

Kovos bare už lietuviybę motina ir šeiminkė pačios prigimties yra įpareigtos grumtis su didžiuoju išėivijos priešu nutautėjimu — prysakinėse grumtynių eilėse, atseit — šeimos židiniuose, ankstyviausioje lietuvių sąmonės formavimosi brėkštoje, taigi pačiame jautriausiame ir imliausiame jo kultūrinio ir ypač kalbinio ūgio laikotarpyje.

Lietuviybės išlaikymo uždaviniuose aptariamasis čia mažamečio gyvenimo baras su savo trijų rūšių privilegijomis tai ir yra toji strateginė tvirtovė, į kurią turėtų būti atkreiptas mūsų visų didžiausias dėmesys — ne tik tėvų, ne tik pedagogų, bet visos šiame krašte gyvenančios išėivijos, besirūpinančios likti nenutautusia.

Ne kuris kitas, o tik šitame bare gyvenamas lietuvių laikotarpis tesusieja tautinius uždavinius su gyvenimiškuoju pagrindu, su tam tikra teritorijos neliečiamybe, kurioje yra įsikūręs šeimos židinytis, ir su tam tikromis kultūrinės autonomijos teisėmis, kurias įmanu pritaikyti vaikų namuose, darželiuose, globos židiniuose ir pn.

(Bus daugiau)

Straipsnio autorius yra **ALIAS** Chicagos sk. Garbės narys; abi dieni aktyviai dalyvavo praėjusiame s-gos suvažiavime ir diskusijose — „Mūsų organizacijos tikslai ir veikla“ — dalį savo pareikštų minčių mielai sutiko paruošti spausdinti T. Žodyje.

Red.

Prof. A. Varnas

ir inž. M. Ivanauskas.

Pasitarimas

spaudos baliuje 1961-V-13.

Foto — inž. B. Lungio

INŽ. VYTAUTAS ŠLIŪPAS

(tąsa iš Nr. 1)

JĖGAINIŲ RŪŠYS

Bendrai sugrupavus p.s.-h. jėgaines galima skirstyti į tris pagrindines rūšis:

1. Grynai pompavimo stotys. Šios rūšies p.s.-h. jėgainėms visas vanduo pripompuojamas iš žemutinio rezervuaro į viršutinį ir elektros gaminimui sugrąžinamas vėl į žemutinį, taip kaip bus įrengta dabar statomoje Taum Sauk, Mo. jėgainėje, (žiūr. brėž. nr. 5).

2. Pompavimo stotys su vandens nuleidimu į kitą baseiną. Šiuo atveju vanduo pompuojamas iš šoninio rezervuaro į viršutinį, tačiau gaminant elektrą, jis jau nebesugrąžinamas į tą patį pirmykštį rezervuarą, bet nuleidžiamas per jėgainę į kitą baseiną arba upę, tuo būdu išnaudojant didesnę vandens kritimą. Prie šios rūšies stočių reikia priskirti naujai pastatytą Tuscarora (Niagara) N. Y. jėgainę (žiūr. brėž. nr. 6).

3. Pompavimo Stotys sujungtos su normaliomis hidroelektrinėmis jėgainėmis. Čia gali būti pavartoti keli variantai, tačiau kiekvienas iš jų elektros gaminimui naudoja ne tik pripomputą vandenį, bet ir neutralų upės nuotekį, kaip pavyzdžiui yra daroma Buchanan, Texas p.s.-h. jėgainėje (žiūr. brėž. nr. 7).

JĖGAINIŲ ĮRENGIMAI

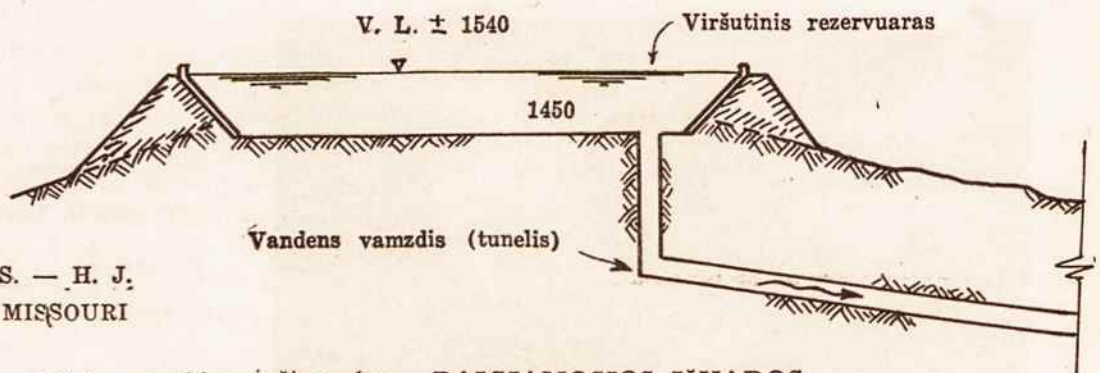
P.s.-h. jėgainių rezervuarai, vandentiekiai, o taip pat ir jėgainių įrengimai gerokai skiriasi nuo normalių hidroelektrinių. Statomos didesnės,

prie viršutinių tiek ir prie žemutinių intakų. Patys vandens rezervuarai, nors ir yra žymiai mažesni, bet jų šoniniai pylimai turi būti geriau apsaugoti nuo galimų išplovimų, dėl dažno ir staigaus vandens paviršiaus kitimo.

Paskutiniųjų kelių metų bėgyje turbininių — siurblių pasirinkimas jau yra užtenkamai skaitlingas pritaikyti pačias tinkamiausias ir našiausias mašinas kiekvieno projekto pareikalavimams. Aukšto vandens slėgimo, tačiau mažo debito (iki 100 k. p./s.), p.s.-h. jėgainėse dažniausiai vartojami Pelton tipo impulsiniai turbogeneratoriai. Didesnio debito jėgainėse vandens slėgimas yra sumažinamas įruošiant kelias jėgaines: vieną prie apatinio rezervuaro, kitą pusiau-kelyje į viršutinį rezervuarą.

Vidutinio vandens slėgimo įrengimams (retais atvejais įrengiama net iki 1000 pėdų slėgimo) Francis tipo pastovių lopetėlių turbogeneratoriai yra populiariausi. Neseniai ištobulintos reguliuojamų lopetėlių turbinos taikomos įrengimuose, turinčiuose iki 350 pėdų vandens kritimą.

Reguliuojamų lopetėlių aksialinio tekėjimo turbinas galima vartoti tik iki 50 pėdų kritimą turinčiuose jėgainėse. Paskutiniu metu tačiau p.s.-h. jėgainės su žemesniu negu 100 pėdų vandens slėgimu retai jau bėra statomos.

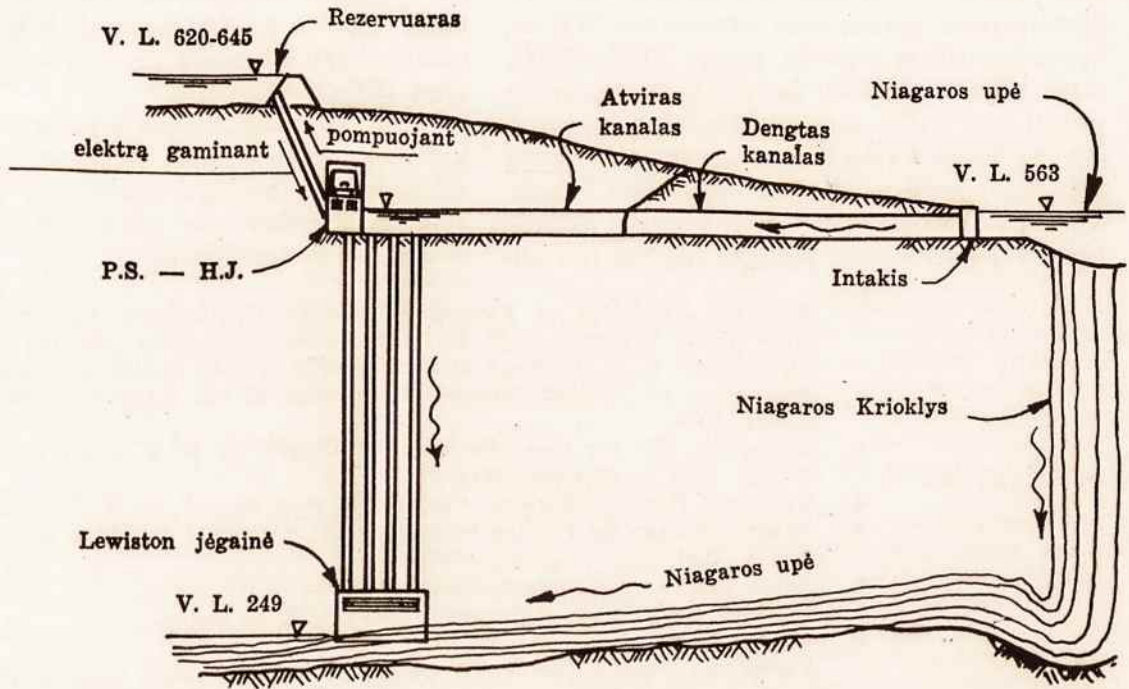
BRĖŽ. NR. 5

TAUM SAUK P.S. — H. J.
— LEESVILLE, MISSOURI

nes sujungtiniai siurbliai — turbinos užima daugiau vietos negu tai reikėtų grynai hidraulinėms turbinoms. Siurbliai taipgi įmontuojami giliau, dėl tinkamo vandens pompavimo. Vandens padavimo vamzdžiai pritaikomi vandens tekėjimui į abi kryptis, todėl grotos yra reikalingos tiek

BAIGIAMOSIOS IŠVADOS

Didėjant elektros pareikalavimų ir besivystant energetinėms sistemoms į vis galingesnius junginius, su didžiaisiais aukštos temperatūros — aukšto spaudimo turbogeneratoriais, atsirado neatidėliojamas būtinumas surasti tinkamą

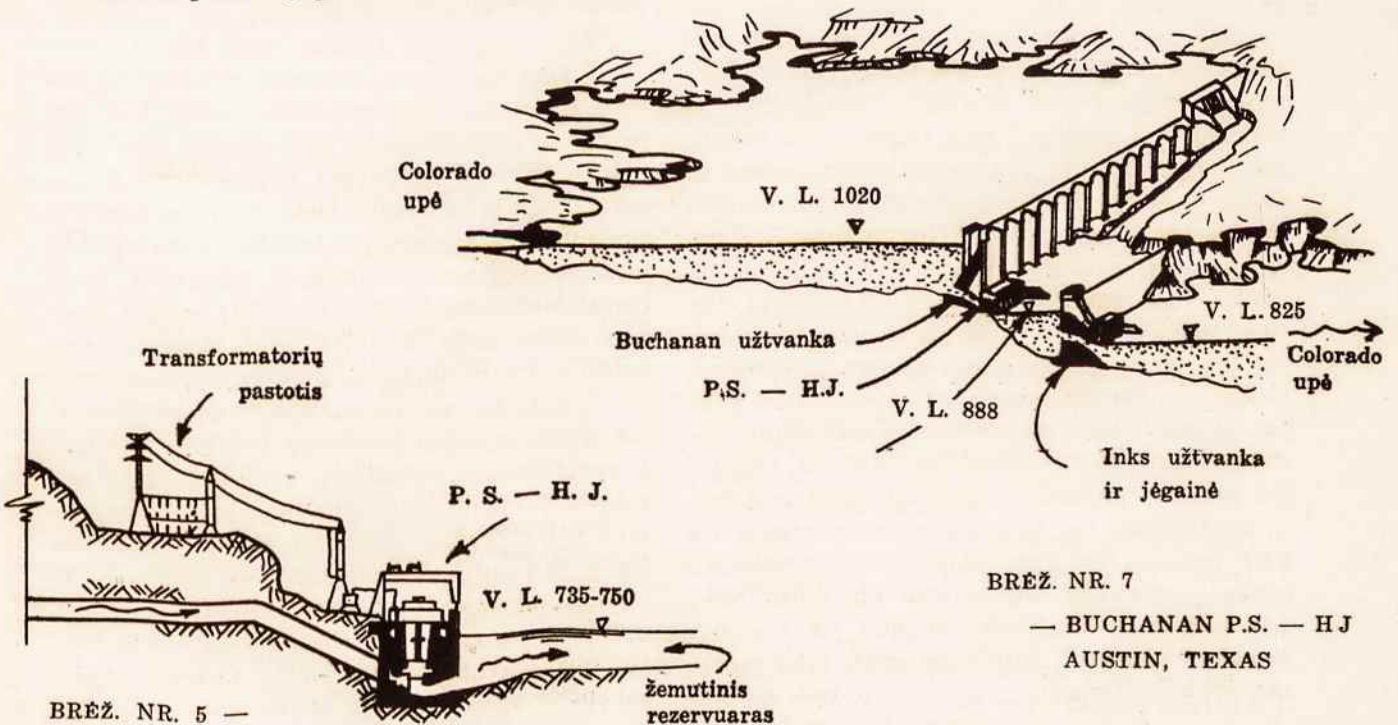
BRĖŽ. NR. 6 — TUSCARORA (NIAGARA) P.S. — H.J.

išeitį energijos poreikavimo viršūnių ir įdubimų išlyginimui.

Energetinės sistemos, turinčios 500,000 kW arba didesnę bendrą pajėgumą, atrodo, galės šią problemą ekonomiškai išspręsti įjungdamos į savo tinklą net iki 17% sistemos galingumo pasiekiančias p.s. - h. jėgaines. Tai bus galima įvyk-

dyti vietovėse, kur sąlygos leis pastatydinti palyginus nebrangius vandens rezervuarus, esančius nepertoliausia nuo energijos poreikavimo centrų.

Tokių vietovių, kur būtų galima įrengti p.s. - h. jėgaines kainuojančias nuo \$ 125 iki \$ 150

BRĖŽ. NR. 5 —

BRĖŽ. NR. 7

— BUCHANAN P.S. — H.J.
AUSTIN, TEXAS

kW, J.A.V. Rytiniuose pakraščiuose bei Vidurvakariuose galima rasti pakankamai. Tačiau, kad būtų galima jėgaines įrengti ekonomiškai, neperžengiant aukščiau paduotos kainos, reikia vartoti kiek galint didesnius siurblius — turbinas, ne mažesnę kaip 250 pėdų vandens slėgimą ir kotųjūmpiausius vandens padavimo vamzdžius; jų ilgumas neturi viršyti 4 kartus vandens horizontų diferencialą. Jėgaines taip pat turi pil-

nai išnaudoti maksimalinę vandens rezervuarų talpą. Bendra p.s. - h. jėgainių įrengimo kaina neturi viršyti šiluminių jėgainių kainos daugiau negu 20%.

Baigiant norisi dar kartą pakartoti, kad pasukiniuoju metu elektros inžinieriai yra labai susidomėję p.s. - h. jėgainėmis ir jų pritaikymas energetinėse sistemose atrodo bus vis dažniau ir daugiau panaudojamas.

LITERATŪRA

1. „Economic Feasibility of Pumped — Storage Hydroelectric Installations in Large Utility Systems”, by H. K. Pratt, Bechtel Corporation. Autorius taip pat yra dėkingas H. K. Pratt už jo asmenišką patarimą rašant šį straipsnį.
2. „Symposium on Pumped Storage”, Proceedings of the American Power Conference, 1958.
3. „Intangibles Tip the Scale for Pump Turbines”, by F. E. Jaski and W. E. Thomas, Allis — Chalmers Mfg. Co.
4. „Reversible Pump — Turbines Can Supply Peak Power”, by F. E. Jaski.
5. „Pumped Storage for Peaking Service”, by G. P. Gamble, American Power Conference, 1961.
6. „Hydro and Pumped Storage for Peaking”, by R. D. Harza.
7. „Planning for Pumped — Storage Hydro”, by E. S. Loane.
8. „The Electric Journal”, September, 1958.
9. „Pumped — Storage Hydros Add Peaking Power and Steam Capacity Factor”, by H. S. Hunt, jr.
10. „Pumpspeicher — Kraftwerke”, J. M. Voith, G.M.B.H.

TECHNINĖ APŽVALGA

DALELYTĖS

Nekalbant apie gilesnę senovę, dar Newtono laikais ir daug vėliau įvairių medžiagų dedamos daleles laikė vandenį, druską, deguonį, geležį, kvarcą ir tt.

XX amž. nustatė 100 sudarančių visus kūnus dalelių rūšių, vadinamų atomų. Tai ir buvo elementinės arba mažiausios dalelytės. Ne-trukus buvo išvelgta į patį atomą. Imta sakyti, jog apie tam tikrą branduolį skrieja vienas ar daugiau elektronų, kurių susiskirstymas sudaro atomo chemines savybes. Vėliau patirta, būk patį branduolį sudaranti protonų ir elektronų sąjama. Nelyginant svogūno žievelių įvairių atstumų sluoksniai sudaro maždaug 100 atomų, kurių dedamosios dalelės yra protonai, neutronai, elektronai. Gal čia nereik pamiršti šviesos bangų. Mūsų laikais aptikta elektromagnetinė radiacija, Roentgeno spinduliai, gamma spinduliai, kvantas, protonas. Mažos dalelytės ėmė būti pagaunamos čia kaip dalelytės (šovinys), čia kaip bangos (panašiai, kaip garso ar vandens bangos). Atsirado itin sunkus klausimas, verčias pažinti tą dualizmą: kuomet jos yra elementinės dalelytės, kaip elektronas, arba protonas, arba neutronas.

Tačiau, pažiūra, kad tos keturios dalelytės yra pačios mažiausios dalelytės mūsų visatos, turi būti visiškai nuslugdyta. Įvairios dalelytės, kai į jas imta žiūrėti su priemonėmis, kurios paryškina jų smulkmenas, atsivėrė kelias įstebėti substrukūrą vis mažesnių ir mažesnių nepažįstamų dalelyčių. Atseit, svogūnas beturįs daugiau žievelių.

Kinta pažiūros. Gimsta nauji keliai.

Fizika šiuo metu pirmuoja subatominių dalelių tyrimuose. Tyrimai dabar sako, būk nepaprastai aukštos galios pagreičiuose glūdi gyvybinė reikšmė medžiagos sudėties, visai atsisakant dar prieš šešetą metų vyravusios pažiūros apie žemos energijos branduolio fiziką. Labiausiai pažįstamieji protonai, neutronai, elektronai ir šviesos bangos (fotonai) sudaro žinomas mažytėlaites dalelytes. Greta neutrino, šios keturios yra parimusios. Neutronas yra parimęs tik branduolio viduje. Laisvas neutronas išsigeima, gaivumo laikui (maždaug 18.5 minutės) praėjus, į protoną, elektroną, antineutrino. Neutronai ir protonai yra pagrindinės branduolio pastato dalys, kurios sykiu su elektronais sudaro šimtą skirtingų elementų atomus.

Negalima net spėti, ką gali gilesnieji tyrimai pasakyti apie subatominę visatą. Viena mintis turi paremti branduolinius tyrimus: reikia sukelti ar aptikti gamtos netikėtumus. **Ig. K.**

Įvairūs Pasisakymai

“TECHNIKOS ŽODIS” RAGANŲ DEGINIMO BYLOJE.

Tai ne jumoras, bet rimtas reikalas: Z. V. Rekašius DIRVOJE (nr. 68 — 3, 1961. VI. 14), pradėjęs nuo viduramžių, rašo apie raganų medžioklę, o faktiškai apie nemalonus spaudoje pasiaiškinimus dėl savotiško sovietinio gyvenimo ir mokslo vertinimo. Išvadoje rašo: „... Gal todėl mūsųose, kaip niekur kitur, pastebima neretų atvejų, kad dėl vienos kitos nepatikusios minties skirtingos ideologijos žmogus apšaukiamas komunistu ir deginamas ant ideologinio inkvizicinio lauželio.”

Diskusijos kilo po to, kai jaunieji studentai buvo užpulti, kad jie nemoka vertinti sovietinio gyvenimo „Studentų Gairėse.”

Visa tai „Technikos Žodžio”, neliečia, nes jis jokiais ideologiniais klausimais neužiima ir sąmoningai jų vengia. Bet, Z. V. Rekašius savo straipsnio pradžioje kaip tik ir mini prieš keletą metų mūsų žurnale talpintus straipsnius, vadindamas juos propaganda ir nevykusia propaganda prieš sovietus. (Nuolatinis T. Ž. skaitytojas žino, kad jau eilė metų, kai jame kiekviename numeryje talpinamos sovietinės Lietuvos techninės spaudos ir knygų apžvalgos ir Kauno Politechnikos Instituto darbai).

Nepavyko man nustatyti, ar tai yra T. Ž. straipsnis, ar žinutė, kad „... sovietų mokyklų (švietimo) sistema labai atsilikusi, jei jie net vamzdžių nesugeba pasigaminti” ir kiek jai redakcija skyrė dėmesio, bet tai yra pirmas argumentas p. Rekašiaus aiškinimuose. Kiek tas liečia Lietuvą ir universitetus, tai galiu pasakyti Kauno Politechnikos Institutas pastatytas aukštai, nors viena svarbiausių mokslinimo sričių ten yra komunistų partijos istoriją, marksizmas — leninizmas, seniau ir stalinizmas; istorinis materializmas ir pan. Tai okupanto užmestas „mokslo” priedas, atimtas iš studento daug brangaus laiko, bet tai nėra nenugalima kliūtis mokslo lygiui išlaikyti. Mokslo laimėjimai ir žinojimo išplėtimas lietuviui jaunuoliui yra lyg pagrindinė gyvenimo prasmė, nevienam ir viltis, kad kada nors komunizmas nuo mokslo žus.

Neaišku apie kuriuos vamzdžius autorius kalba. Aišku, sovietai moka pasigaminti vamzdžius sputnikams, tankams ir kitai karo mašinerijai, bet taip pat faktas, kad jų trūksta pramonės įrengimams, o ypatingai sanitarinei technikai — požeminių įrengimų tinklams. Vadinamasis dujotiekis į Lietuvą labai ir labai vėluoja. Skundžiamasi, kad nesirūpinama dujų, vandens tinklais, net pavėluotas jų planavimas. Visi šie faktai T. Ž. skaitytojui neseniai buvo patiekti ir jie bazuoti technika Lietuvos spauda. Tai sovietinio gyvenimo reiškinys ir manyčiau kad tai yra fakto konstatavimas, informacija, bet jokia propaganda. Mes juo sovietų reikalų nebloginame, taip pat ir laisvojo pasaulio būklė nuo to negerėja, bet, suinteresuotiems tas žinotina.

Jei pirmoje recenzijoje apie medinių konstrukcijų knygą minima, kad šioje vertingoje knygoje įterptas Stalino vardas ir jo nuopelnai, taip pat stachanovininkai, pažįstantys sovietinę tvarką gerai žino,

kad partinius reikalus mokslo knygoje tvarko vadinamieji redaktoriai ir specialūs partijos organai. Tikslas — painformuoti laisvajame pasaulyje mokslus pradėjusį jaunuolį.

P. Rekašius minimoje „ilgiausioje recenzijoje” (2 pusl.!) perduodami arogantiški sovietiniai pasisakymai apie sovietų mokslo nuopelnus mūrinių konstrukcijų srityje. Tai visai nėra statybos technologijos vadovėlis, bet statybinių konstrukcijų knyga, pilna statinių skaičiavimų, lentelių, ir normų.

Vertindamas autoriaus, teisingiau, sovietų mokslo mintis apie mūrį žiemą, pareiškiau, kad tai labai rizikingas darbas sovietinėse sąlygose. To įrodymui priminiau darbininkų kolonijų statybą pirmaisiais okupacijos metais, vykdytą daugiausiai žiemos metu. Jei liudininkais įrodysiu, kad rašiau tiesą, p. Rekašius ir tokiam atvejui turi paruoštą atsakymą. Štai jo tvirtinimas:

„Ilgiausiame straipsnyje šios apžvalgos autorius mums įrodinėja, kad sovietinių namų langai byra, grindys kreivos, durys kiauros, bloga statyba, negraži architektūra” (apie architektūrą tame straipsnyje visai ir neužsiminta) ir t. t.

Užgaulingai jis savo išvedžiojimus baigia:

„Po pusės valandos, baigęs skaityti visus šituos esmėje teisingus tvirtinimus, žmogus pagalvoji, kad vadovėlis gal neblogas, jei *propagandistas* (mano pabr.) straipsnio autorius padėjo tiek pastangų filosofuodamas apie dalykus, kurie su šiuo vadovėliu nieko bendro neturi, net užmiršo apie ką pradėjo rašyti.” Šiame pasisakyme logiką galjma tik spėlioti.

Jei p. Rekašius būtų straipsnį paskaitęs iki galo, pabaigoje rastų: „Užmiršus sovietines priemaišas, A. Rozenbliumo veikalą galima skaityti su įdomumu; ypatingai jis gali būti įdomus tiems, kurie mėgsta statinius skaičiavimus, kurių pavyzdžių šioje knygoje netrūksta.” Iš vien to skaitytojas gali suprasti, kad Vokietijoje mokslus baigusio autoriaus aš ant lauro nekėliau, tik išryškinau sovietinę tikrovę liudijančius vaizdus ir sovietų statybininko inžinieriaus vargą sovietinėje sistemoje. Visa tai bazuota citatomis ir asmenišku patyrimu.

Dėl to jaučiu, kad laužą man užkūrė JAV-bėse išsismokslinęs ir brendęs mokslininkas, man, skirtingai galvojančiam apie sovietinį gyvenimą ir komunizmo laimėjimus.

Taip sudorojęs mano recenziją, kuri informacijai, jokių būdu ne propagandai skirta, vėl rašo:

„... antikomunistinė propaganda yra labai reikalingas, rimtas ir sunkus uždavinys.”

Kategoriškai tvirtina, kad T. Ž.-je sovietinės Lietuvos technikos apžvalga ne propagandai skirta, bet informacijai ir įrodymui, kiek pagyrūnas okupantasalina mūsų Tėvyne, o iš kitos pusės, supažindinti, kad mūsų broliai ir tokiose sąlygose moka atsiekti gražių, vertų pasididžiavimo rezultatų.

Propagandos reikalą tegu pasiima tam pasiruošęs asmenys, tegu ir V. Rastenis, kuriam komplimentą sako p. Rekašius, kad tas kartais nesumanytų patikrinti, kiek tiesos jo tvirtinimuose apie T. Ž., kiek verti prieštaravimų pilni išvedžiojimai ir, pagaliau, koks to rašinio tikslas. Patikrinimas nėra lengvas, nes autorius mini prieš keletą metų rašytus dalykus ir nieko necituoja. Taip, propagandai tiesa ir citatos nebūtinės.

A. Balsas

Prie mikrofono K. Burba

TECHNIKOS ŽODŽIO DEŠIMTMEČIO MINĖJIMAS

(I VAIZDAI)

Solistė
N. Linkevičiūtė-
ir prof. V. Jakūbėnas

Adv. R. Skipitis
sveikina "T. Žodį"
teisininkų ir jų spaudos vardą.

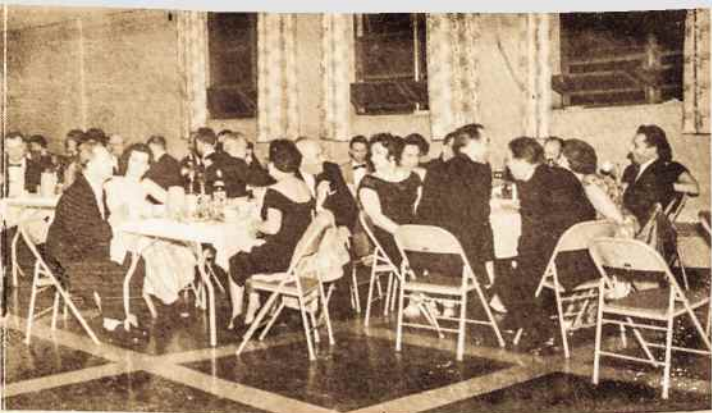
Dr. P. Daužvardis, Lietuvos konsulas
Chicagoje sveikina "Technikos
Žodį".

Spaudos sekcijos vadovas G. J. La-
zauskas sveikina baliaus dalyvius
ir pristato programai vesti pranešė-
ją K. Burbą.

Garbės svečiai

Baliaus dalyviai vakarėniauja

15

Baliaus šeimininkas J. Sakalas prisegto gėlių ir pristato svečiams "Šeimininkę — First Lady" — B. Lukšaitę. Kairėje pranešėjas K. Burba.

Baliaus solistei p. N. L., savo balsu žavėjusiai klausytojus, gėlių dovaną įteikia p. J. Nausėdienė

Svečiai ir šeimininkės prie tortų ir puošo stalo.

Inžinieriai (G. J. Lažauskas ir J. Ruokis) ir daktarai.

Foto — inž. B. Lungio

Prof. J. Šimoliūnas ir S. Dirmantas prie inž. K. Bertulio, L. Stašaičio ir jų svečių stalo.

MŪSA MIRUSIEJI

ARCHITEKTAS VLADAS ADOMAVIČIUS

Besiruošiant minėti vasario 16 sukaktį, tarp bostoniečių staiga pasklido žinia: vasario 18, 10 val. ryte mirė Vladas Adomavičius, buvęs aktyvus ALIAS veikėjas ir Bostono skyriaus pirmininkas 1958-59 m. Didelis liudėsysis prislėgė visus, kad kūrybingas, pačiame subrendime architektas, muzikas, literatas, žurnalistas ir visuomenininkas Vladas apleido mus, sunkios vėžio ligos pakirstas.

Vladas Adomavičius gimė 1907 sausio 11 d. Rusijoje (Ivanovo — Voznesensko mieste. Tėvas Petras — vabalninkietis, teisininkas, buv. Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo teisėjas ir motina Elena — muzikos mokytoja. Į JAV-bes Vladas Adomavičius atvyko kartu su savo žmona Jadvyga (Čižaitė) ir tėvais. Apsigyveno Athol, Mass. Nuo 1954 m. persikėlė į So. Bostoną, nes susidarė galimybės gauti darbą savoje profesijoje.

Technikos mokslą išėjo Kaune. 1941 m. baigė VDU Statybos fakultetą. Kaip architektas dirbo prie universiteto Fizikos — Chemijos instituto rūmų statybos, Vailokaičių namo statybos, Alytaus gimnazijos, Trakų Mokytojų Instituto projektavimo. Suprojektavo dvi vilas lietuvišku stiliumi, Alytaus bažnyčią, Kačerginės koplyčią, dirbo prie Kauno ligoninių perplanavi-

mo projektų, suprojektavo naujus baldus Universiteto klinikoms; taip pat padarė visos Lietuvos vaikų darželiams ir lopšeliams baldų projektus.

JAV-bėse profesiniai pradėjo dirbti Gaudette and Mott, Engineers, Boston, Mass. firmoje. Čia dirbo prie konstrukcijų ir detaliavimo. Perėjęs į Metcalf and Eddy, dirbo prie karinių bazių Aliaskoje ir Kanadoje pastatų projektavimo. Po to Stone and Webster, prie pramoninių pastatų ir paskiausiai dirbo kardinolo Cushingo arch. įstaigoje, kaip architektas prie bažnyčių, vienuolynų ir mokyklų pastatų projektavimo. Privačiai suprojektuoti Worcester Maironio Parko klubo namai.

Mėgindamas kurti lietuvišku stiliumi rėmėsi prielaida, kad lietuviški motyvai turi būti išvystyti moderniškai panaudojant medžiagas. Anot jo, modernus stilius savo forma yra daugiau primityvus ir todėl daugiau galimybių lietuviško liaudies meno ir modernizmo sintezėi, negu pvz. jį kombinuojant su barokiniu, kaip kitų buvo mėginta ta kryptimi sukurti lietuviškąjį. Tik ateities mėginimai duos aiškų atsakymą, kuria kryptimi reiktų žengti.

Vladas Adomavičius, kaip muzikas, grojo violončele Kauno Simf. ir Radiofono Simf. orkestre. Vokietijoje, Hanau stovykloje 1945 m. įsteigė mišrų chorą, kuris vėliau pasivadino Dainavos vardu (dabar tęsia savo veiklą Čikagoje); buvo to choro dirigentu, dirigento pavaduotoju ir akompaniatoriumi. Atgaivino ir vadovavo Aušros chorui Gardner, Mass. mieste. Yra sukūręs kompozicijų. Žinomos jo dainos: Lopšinė; Oi, Lietuva; Vai, nedvelk ir daug kitų. Čia, JAV-bėse, akomponuodavo solistams, daugiausiai savo žmonai Jadvygai — dainininkei. Rašė muzikos kritikas ir recenzijas. Tai ne mėgėjo buvo dirbama, bet baigusio Kauno Konservatoriją. Pagrindiniu jo dalyku buvo violončelės kursas; be to, išėjo chorvedybą ir kompoziciją.

Kaip literatas ir žurnalistas, rašė noveles, feljetonus, reportažus, poeziją. Daug jo dalykų talpinta „Lietuvos Aide“, vėliau „Žiburiuose“. Čia, Amerikoje, Draugo, Darbininko, Aidų, Dir-

vos bendradarbis. Buvo Lietuvių Dienų Bostono redaktoriumi. Taip pat Technikos Žodžio Atstovas Bostone ir to žurnalo redakcinės kolegijos narys. Jo redaguotas T. Ž. numeris praėjusiais metais rado jį su pažeistu regėjimu ir jis jau negalėjo T. Ž. peržiūrėti.

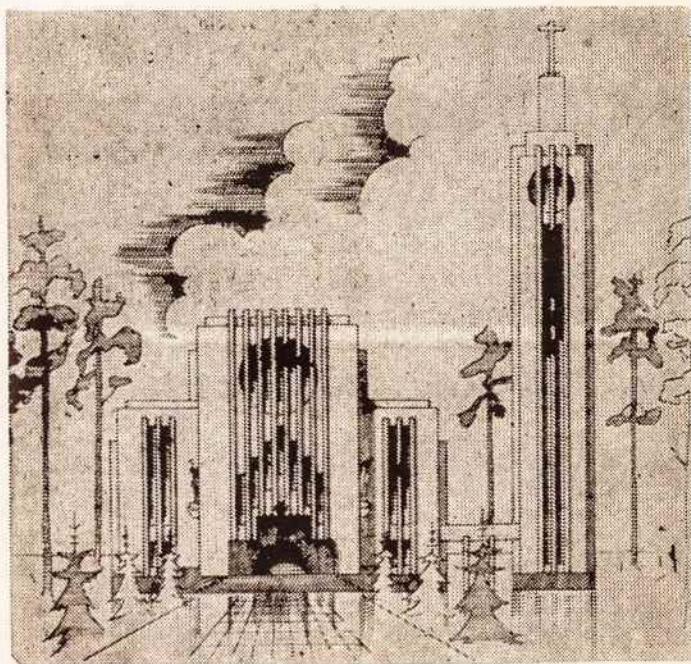
Norint pažinti visus velionies rašinius, reikia rinkti netik savo pavarde pasirašytus straipsnius, bet ir slapyvardžiais. Štai keli jų: Vladas Adonis, Adomas Vyčius, A. Nendrė, A-is, Vl. A., K. K. ir kiti.

Kaip visuomenininkas: BALFO (Athol) valdyboje, buvo Bostono Kultūros Klubo valdyboje, ALIAS Bostono skyriaus pirmininkas ir talkininkavo dar daugeliui kitų organizacijų.

Arch. Vladas Adomavičius buvo kultūrininkas, palikęs daug savo kūrinių, kurie dar nebuvo pasirodę viešumoje. Buvo grožio ir meno žmogus, toks išliko iki mirties. Gimęs svetimoje šalyje, palaidotas svetimoje šalyje, bet jo kūryba ir darbai skirti lietuvių tautai ir Lietuvai.

Bronius Galinis, Boston, Mass.

ALIAS Bostono sk. nariai apžiūri naujas statybas Manchester N. H. apylinkėje. Iš kairės J. Kuncaičis, J. Gimbutas, velionis Vladas Adomavičius (tuometinis sk. pirm.), ir A. Treinys už jų stovi J. Krikščiukaišis. Priešakyje rangovo inž. aiškina planą.

ALYTAUS bažnyčios projektas, padarytas arch. Vlado Adomavičiaus 1938 m.

MŪSŲ MIRUSIEJI

(Tęsinys iš TŽ nr. 2, 1961)

Surinktomis žiniomis, 1958-61 metais mirė dar šie inžinieriai, technikai ir technikos darbuotojai:

1958 METAIS

BS el. inž. Edmundas JURGELIŪNAS, gimęs 1917 m. liepos 2 d. Bostone. 1935 m. baigė aukštesniąją mokyklą Brockton, Mass. ir 1939 m. - MIT institutą Bostone. Dirbo Pasaic audimo kompanijoje, N. J., vėliau - Western Electric Co., New Yorke. Gyveno Glen Rock, N. J. Liepos 20 d. po operacijos mirė New Yorke. Palaidotas liepos 24 d. Brockton, Mass. kapinėse.

1959 METAIS

Karo technikas plk. lt. Juozas GRIGALIŪNAS, baigęs Aukštuosius Karininkų Technikos kursus Kaune. Yra buvęs nuo 1934 m. Pirmojo Inžinerijos (pionierių) batalijono vadu. Mirė 1959 m. birželio mėn.

Technol. inž. Konstantinas ŠAKENIS, gimęs 1881 m. lapkričio 14 d. Velėniškių km., Vabalninko vls. Gimnaziją baigė Šiauliuose. 1900 - 1902 m. studijavo matematiką Petrapilio universitete, o nuo 1902 m. - Petrapilio technologijos instituto mechanikos skyriuje. Baigė 1910 metais.

Dirbo Kaune prie "Saulės" d-jos rūmų statybos. Vėliau buvo Vilniaus berniukų ir mergaičių gimnazijos mokytoju, pasaulinio karo metu Voronežo M. Yčo vardo berniukų gimnazijos inspektorium, nuo 1918 m. Geležinkelio v-bos traukos skyriuje, nuo 1925 m. ligi 1927 m. Panevėžio berniukų gimnazijos direktorium, nuo 1927 m. gegužės 3 d. iki 1934 m. birželio 12 d. Švietimo ministru, paskiau Seimo pirmininku ir Valstybės kontrolierium.

Parašė mokykloms pirmuosius fizikos vadovėlius, monografiją apie Vabalninką ir išvertė Ad Mickevičiaus "Pono Tado" poemą. Bendradarbiavo Vilniaus Žiniose, Viltyje, Lietuvos Ūkininke, Vaire ir kt. Ėuvo Tautos Pažangos Centro Komiteto nariu ir Tautininkų S-gos veikėju. 1930 m. vadovavo Vytauto Didžiojo 500 metų sukaktuvių iškilmėmėms visoje Lietuvoje praveisti komitetui.

Bolševikams Lietuvą užgrobus, to meto Seimo pirm. K. Šakenis grįžo į vabalninką qkininkauti. Iš ten 1941 m. birželio 14 d. naktį buvo išvestas į Sibirą (Angarlagą). Kartu su juo kalėjė teigė, kad K. Šakenis visų kalinių buvo labai branginamas ir gerbiamas. Po 15 metų, netekęs sveikatos, su šeima buvo gražintas 1956 m. į Lietuvą, kur 1959 m. liepos 7 d. mirė.

Dipl. inž. MARCINKUS Pranas, mirė ir palaidotas sausio mėn. pabaigoje Čikagoje.

Inž. SEMĖNAS Antanas, mirė ir palaidotas kovo 30 d. Baltimorės, Md. kapinėse.

Stud. arch. DAINUTIS Borisas, gim. 1918 Vilniuje; baigęs Karo mokyklą, studijavo architektūrą VDU-te Kaune ir Hannoveryje. Nuo 1949 gyveno Australijoje; ten organizavo skautus. Mirė kovo 29 d. ir palaidotas Melbourno kapinėse.

Matininkas ALSEIKA L., dviratinkas — keliautojas, nuo 1910 m. apkeliavęs daugelį pasaulio šalių. Minėdamas savo kelionių 50 metų sukaktį, sumanė nuvažiuoti dviračiu iš Klai-pėdos į Vladivostoką. Kelionėje už Maskvos, buvo sunkvežimio sužeistas ir mirė ligoninėje. Nelaimė įvyko gegužės 7 d.

Architektas KUMPIS Jonas, mokslą baigęs 1925 m. Leningrade, nuo 1944 buvęs Lietuvos TSR architektūros viršininku, vėliau architektų s-gos sekretoriumi, o paskutiniu metu valstybinio dailės instituto profesoriumi. Mirė liepos 14 d. Vilniuje, sulaukęs 65 metus amžiaus.

Karo technikas ir dipl. stat. inž., majoras MELYS Jonas, gimęs 1903 m. Iš Panevėžio gimnazijos 5-tos klasės stojo savanoriu į Panevėžio batalioną ir dalyvavo kovose prieš bolševikus ir bermontininkus. Baigė Karo mokyklos pirmąją laidą. Kariuomenėje tarnavo iki 1932 m. eidamas būrio, kuopos vado, adjutanto bei mobilizacijos skyriaus vedėjo pareigas. Tuo pačiu metu baigė aukštuosius karininkų technikos kursus, gimnazijos kursą ir VDU technikos fakultetą. Darbavosi ateitininkų organizacijoje. Nuo 1951 gyveno Čikagoje. Mirė sausio 9 d. ir palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse.

A. A. Dr.
Matas Vinikas

Filosofijos dr., chemijos inž. VINIKAS (Vinikaitis) Matas J. gim. 1884.VII.5 Strazduose, Marijampolės apskr.; 1900 m. atvyko į JAV-bes; 1912 m. baigė Cooper Union institutą New Yorke, 1924 m. American un-tete Washington, D. C. gavo filosofijos daktaro laipsnį už disertaciją „Lietuvos tarptautinių santykių klausimu“. 1908-10 vadovavo progreso rateliui ir 1910-12 bpvo liaudies mokyklos vedėjas; naujus atevius mokė anglų kalbos; skaitė įvairias paskaitas ir organizavo ekskursijas; 1918.IX.8 įsijungė į Am. Lietuvių Egzekutyvinį komitetą — rūpintis Lietuvos nepriklausomybės pripažinimu. Jame atstovavo Am. Liet. Tautinę Sandarą; vėliau perėmė to komiteto pirm. pareigas. Nuo 1920 m. pradžios, Lietuvos atstovybę Washingtone įsteigus, dirbo joje ir daug pasitarnavo atsikuriančiai Lietuvai. 1933 m. buvo išrinktas Susivienijimo Lietuvių Amerikoje Pildomosios tarybos sekretoriumi. Tose pareigose išbuvo 27 metus, iki mirties. Mirė vasario 8 d., 76 metų amžiaus. Pelėnai palaidoti Chicagos Lietuvių Tautinėse kapinėse gegužės 30 d.

DIPL. INŽ. V. LAPO 20 METŲ ŽUVIMO SUKAKTIS

Liepos 1 d. suėjo lygiai 20 metų, kai žuvo partizanų dipl. inž. Viktoras Lapas. Birželio 23 d., sukilimo metu buvo sužeistas prie Aleksoto tilto ir už savaitės mirė ligoninėje Kaune nuo sunkių žaizdų. Palaidotas šalia kitų partizanų Kauno kapinėse, priešais Dariaus ir Girėno paminklą.

Gimęs 1917 m. rugpiūčio 15 d. Rusijoje, grįžo su tėvais Lietuvon. Pradžios mokyklą lankė Klaipėdos krašte. Aukštesnįjį mokslą: Kupiškėje, Kauno Aušros berniukų gimnaziją ir baigė pirmuoju Kėdainių gimnaziją. Lankė Prekybos institutą Klaipėdoje, bet o kelių semestrų perėjo į V. D. U. Technikos fakultetą Kaune. Išlaikęs iš 32 konkursinius egzaminus, gavo Krašto Apsaugos ministerijos stipendiją studijas tęsti Prancūzijoje, Breste. Baigęs pirmuoju, rektoriaus išskirtas ir atžymėtas "gabiū, usispyrusiu lietuviū," įgijo povandeninio laivo inžinieriaus specialybę. Buvo paskirtas inžinierium laive Prez. Antanas Smetona, Šventosios uoste.

Elektros inž. ČINIKAS Vladas (Chinic Walter) gim. 1910 Pittsburgh, Pa. Mokslus baigė Pittsburgh ir Carnegie universitetuose; darbojosi atominės energijos srityje. 1956-58 buvo Lietuvos vyčių centro v-bos pirmininkas. Kelis pastaruosius metus Am. Liet. Rymo katalikų susivienijimo direktorius. Palaidotas vasario 18 d. šv. Kazimiero kapinėse Pittsburgh, Pa.

Topografas, kpt. ABRAMIKAS Vincas, gimęs 1903. VIII. 16. Tarnavo kariuomenėje, kur baigė Aukšt. Kar. kursų topografijos skyrių (1931); vėliau buvo Šiaulių rinktinės vado pavaduotojas. Gyveno JAV-bėse nuo 1949, pirmiausia Springfield, Ill., o pastaruosius metus Čikagoje. Buvo aktyvus daugelio lietuvių organizacijų narys. Mirė kovo 10 d. ir palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

K. K.

Patikslinimas

TŽ nr. 2, 1961 m., "Mūsų mirusieji" skyriuje, inž. Jono Vyšniausko nekrologe pažymėta, kad mirė 1958 m. lapkričio mėn. Turi būti: Inž. Jonas Vyšniauskas, baigęs Worcesterio poliechnikos institutą, mirė 1957 m. rugsėjo mėn. pradžioje, Worcesteryje.

Inž V. Lapas buvo gabus kalbėtojas, gerai valdė plunksną — jau gimnazijoje buvo suvaidinti jo parašyti scenos vaizdeliai; nuoširdus skautų veikėjas, važinėjęs su jais Estijon, Suomijon ir kit. Vyriškos "Plienas" aktyvus narys; pagrindžio veikėjas — idealistas, už lietuviybę pasiryžęs visad mokėti brangiausia kaina — savo gyvybę,

TECHNINĖ APŽVALGA

★ Viena Newton'o, Mass. firma pagamino elektroninę krosnį, skirtą tirpinti aukštos tirpimo temperatūros metalus, kaip tantalą, molibdeną, columbį, tungsteną, torį, kobaltą, nikelį ir hafnį. Krosnis pagamina gabalus 4 colių skersmens ir 14 colių ilgio. Didelio galingumo elektronų spindulys nukreipiamas magnetinio lauko pagalba į tirpinamą vietą ir ją ištirpina.

★ Radio Corporation of America (RCA) pagamino naują termioninį vamzdį, kuris paverčia paprasto kuro šilumą tiesioginiai į elektrą. Vamzdis buvo išbandytas su šilumos šaltiniu 1100° C — tolygiu temperatūrai, kurią duoda degantieji standartiniai kurai. Iki šiol panašūs vamzdžiai veikė tik prie kuro temperatūros virš 2000° C. Išbandytas vamzdis pavertė 14% šilumos į elektros energiją. Toks vamzdis gali būti panaudotas energijos šaltiniu povandeniniams laivams, erdvės laivams, kariškiems įrengimams, orlaiviams ir net atsarginiu generatoriumi namuose.

Termioninis vamzdis turi vieną elektrodą, kuris išmeta elektronus, kai jis pakankamai įkaitintas, ir kitą elektrodą, link kurio tie elektronai teka. Vamzdis užpildytas cezio garais, kurie ionizuojasi nuo kontakto su karštu katodu. Ankstyvesniuose vamzdžiuose temperatūra turėjo būti virš 2000° C, kad iššauktų pakankamą ionizaciją. Naujam vamzdyje pavartotas kitokio tipo elektrodas leidžia išmesti elektronus prie žymiai mažesnės temperatūros.

V. P

LAIVŲ INŽINIERIAI

A. P. Mažeika

Tarp įvairių žinių periodinėje spaudoje pasitaiko skaitytojui užtikti, kad tas ar anas asmuo išlaikė trečiojo ar kurio nors kito inž. egzaminus kuriam nors krašte ir plaukioja tokio inžinieriaus pareigose ant laivo. Buvo užklausių ką tie inžinierių laipsniai reiškia ir kas yra laivo inžinierius iš viso, ypač kai dar pasitaiko ir tokių atžymėjimų: C3, C2 inžinierių patentai ir pan.

Pradedant nuo viršaus, akademinio lygio, diplomuoti inžinieriai yra: laivų architektai (statytojai) ir laivų mašinų konstruktoriai. Šie neplaukioja ant laivų, bet dirba laivų ir laivų mašinų statybos dirbtuvėse.

Kita klasė inžinierių yra laivų mašinų aptarnavimui. Šie nėra diplomuoti, jie yra aukštesniojo lygio inžinieriai (vok. Fachingenieur). Jų teorinis išmokslinimas maždaug prilygsta inžinieriams, baigusiems aukštesniąją technikos mokyklą Lietuvoje. Tokio inžinieriaus specialybė įgyjama jūrų mokyklose, kurios paprastai turi du skyrius: denio ir mašinų. Abu šie skyriai yra technologinio pobūdžio tik skirtingų specialybių. Denio skyriuj mokymas nukreiptas į navigaciją ir kitus nautinius dalykus, o mašinų skyriuj į mechaniką su ypatinga specializacija laivų mašinų.

Jūrų mokyklos paprastai yra keturių metų. Daugumoje kraštų jos yra ypatingos tuom, kad pažymėjimai išduodami užbaigus kiekvieną klasę. Nėra privaloma lankyti visą mokyklą išties ir retai kas taip daro. Dažniausiai jūrininkas užbaigęs vieną klasę plaukioja ant laivo nekurį laiką ir po ilgesnės pertraukos grįžta vėl į mokyklą užbaigti sekančią klasę ir t. t. Taip daroma todėl, kad laivininkystėje teorinio išmokslinimo ir jo pažymėjimo nepakanka užimti laive

atitinkamą vietą. Prie to pažymėjimo reikia dar įstatymu nustatyto plaukiojimo laiko vienu laipsniu žemesnėse pareigose. Kai tos dvi sąlygos patenkinamos, tada atitinkama įstaiga suteikia tam asmeniui patentą, t. y. tokį dokumentą, kuris leidžia eiti patente nurodytas pareigas. Pvz. asmuo norįs būti laivo IV-ju inžinierium turi būti užbaigęs I-ąją jūrų mokyklos, mechanikos skyriaus, klasę ir turi būti plaukiojęs bent 18 mėn. mašinų asistentu ir dirbęs bent 18 mėn. mašinų mechaniškose dirbtuvėse. Apsieit, turi turėti 1-nus metus teorijos ir 36 mėnesius praktikos. Asmuo norįs eiti III-jo inžinieriaus pareigas turi būti baigęs antrąją mokyklos klasę ir turi būti plaukiojęs IV-to inžinieriaus pareigose bent 18 mėnesių ir t. t. Pirmasis inžinierius yra mašinų viršininkas ir savo rangu laive yra pirmas po kapitono. Reikalaujamas patyrimo laikas įvairiuose kraštuose šiek tiek skirtingas, o taip pat ir mokyklų lygis, nes priklauso pirmiausia koks minimumas bendro išsilavinimo yra privalomas įstojant į pirmą klasę. Tas bendras išsilavinimas paprastai yra reikalaujamas nemažesnis, kaip keturios europinės gimnazijos klasės, kai kur aukštesnis.

Laivų inžinierių patentų pažymėjimai: C-4, C-3 ir t. t. yra naudojami tik Vokietijoje. Tai yra tas pat kaip aukščiau aptarti patentai, tik jie prideda raidę C pažymėti, kad tai mechaniko patentas ir raidę A pažymėti kad tai navigatoriaus patentas.

Jūrų mokyklos yra koncentrinio tipo. Specialybės dalykai išeinami pilnai kiekvienoje klasėje, bet vis plėtojant apimtim. Sistema yra gera tuo, kad keturis kartus teorinės žinios yra atgaivinamos ir išplečiamos, todėl jūrų mokyklos paprastai paruošia gerus ir patikimus specialistus.

Ta pati tvarka yra ir nautiniam skyriui. Asmuo norįs eiti III-jo jūrininko (šturmano) pareigas turi būti baigęs pirmąją klasę ir turi būti plaukiojęs bent 36 mėnesius jaunesnio ir vyresnio jūreivio pareigose ir t. t. Ketvirtą klasę baigęs ir plaukiojęs bent 18 mėnesių I-jo jūrininko pareigose gali būti kapitonu. Atsieit, jam reikia minimum keturių metų teorijos ir šešių metų praktikos. Tas pats ir pirmajam inžinieriui.

Patyrimo reikalavimuose dar yra ir minimum laivo tonažas. Laivas turi būti didesnis negu minimum tonažo, kad praktika užsiskaitytų ir turi būti tolimojo plaukiojimo, ne pakrančių. Pakrančių plaukiojimo ir žvejybos laivų kapitonų ir mechanikų specialybės įgyjamos žemesnėse mokyklose ir kitokiais patyrimo nuostatais.

Kai kuriuose, ypač lotynų kraštuose, mokykla lankoma ištiesai ir įstoti galima be plaukiojimo patyrimo, bet patento nuostatai yra maždaug tie patys. Galima baigti mokyklą neturint patyrimo ir gauti pirmojo inžinieriaus pažymėjimą, bet pirmojo inžinieriaus patentą (certificate), t. y. teisę eiti pareigas, galima gauti tik bent po šešerių metų plaukiojimo įvairiose žemesnėse pareigose.

Yra ir akademinio lygio mokyklų laivų vadovavimui ir mašinų aptarnavimui. Jungtinėse Valstybėse tokia yra Long Island ir vadinasi

Marchant Marine Academy. Italijoje yra akademinio lygio dviejų metų kursas kapitonomams ir atitinkamai inžinieriams. Tą kursą gali lankyti jau plaukioję kapitonais ar pirmaisiais inžinieriais. Jį baigę turi teisę būti kapitonais ir mašinų viršininkais ant didelių laivų (berods virš 30.000 tonų).

Kitokios jūrinės specialybės kaip okeanografija ar jūrų prekyba išeinama specialiose aukštosiose (akademinėse) mokyklose arba kai kuriuose universitetuose.

Baigdamas noriu atkreipti dėmesį į šiame aprašyme panaudotus žodžius: **jūrininkas** ir **jūreivis**. Jie jau buvo kartą aptarti „Technikos Žodyje“, bet verta šia proga dar priminti, kad jūrininkas (plg. karininkas) yra kvalifikuotas laivo specialistas ir kad jūrininkų kadrą laive sudaro: kapitonas, I-sis jūrininkas, II-sis, III-sis (žargone vadinasi šturmanais) ir radiotelegrafistas. Mašinų jūrininkai yra visi mašinų inžinieriai. Jūreivis (plg. kareivis) yra jokio patento neturįs, žemesnės įgulos narys, bet pagal patyrimą skirstosi į mokinius, jaunesnius ir vyresnius jūreivius. **Laivūnas** (bocmanas) yra gabus patyręs jūreivis, vadovauja visiems laivo užlaidymo darbams, gali būti prilyginamas viršilai kariuomenės kuopoj. Jūreiviais skaitosi taip pat virėjai, elektromechanikai, staliai ir kiti specialiųjų paskirčių žmonės.

A. P. M a ž e i k a

LAININKYSTĖ,

KOMUNISTINIS

KOLONIALIZMAS IR SATELITIZMAS

Okupuotos Lietuvos ir Baltijos kraštų būklė yra labai skirtinga nuo Lenkijos ir kitų satelitų. Tie komunistiniai kraštai ne tik turi daugiau laisvės palaikyti ryšius, ypač ūkinius, su laisvais demokratiniiais kraštais, bet ir viduj krašto ūkį ir jo pažangą, kad ir komunistiniu būdu, tvarko savi žmonės ir tą pažangą pirmoju eilėj tarnauja savam kraštui.

Laivininkystė yra viena iš ryškesnių sričių. Lietuvos uostai yra tik Sovietų jūrinės bazės. Jokos lietuviškos laivininkystės nei žvejybos nėra. Kai kurie iš Klaipėdos plaukiojantieji rusų žvejybos laivai yra lietuviškais vardais bet tai tik vienas iš daugybės begėdiškų sovietinių me-

lų, neva parodyti, kad tai lietuviški laivai. Tie laivai nieko bendro su Lietuva ir lietuviais neturi. Jie yra tiesioginė rusų administracijoje, su rusiškom įgulom ir rusiškais specialistais. Klaipėdos Jūrų mokykloje dėstomoji kalba yra rusų, su rusais mokytojais ir mokiniais. Jei vienas kitas lietuvis ten ir patenka, tai tas reikalą lietuviams tik blogina, nes tie lietuviai, apsupti rusiškos aplinkumos, be abejo, sparčiai rusėja.

Kitokia padėtis yra komunistinėje Lenkijoje, kur laivininkystė ir jos plėtojimas yra lenkų žinioj ir tarnauja lenkų tikslams. Žemiau yra keletas duomenų apie dabartinę Lenkijos jūrinę laivininkystę per pirmąjį 1959 m. pusmetį.

Devizų perteklius iš prekybos laivyno buvo 12.7 milijonai dolerių. Vienos tonos jūrmylės Vazma buvo 0.0037 dol. Viena BRT uždirbo 61.7 dol. Laivynas pervežė 1,913,900 tonas krovinių ir padidino savo veiklą 19.7% lyginant su pirmu pusmečiu 1958 m., ir 36.2% su 1957 m. Keleivių pervežta 6253 asmenys. Uždirbta bruto važma 18,560,000 dol. apie 20.5% daugiau nei 1958 pirmą pusmetį.

Jūrinio transporto 50.4% buvo trampinio ir 49.6% linijinio: 25.1% nukreiptas į tolimesnius užjūrius, 43.5% į Europos uostus ir 31.4% į Baltijos uostus. Sparčiausiai augančios linijos yra į Šiaurės Ameriką, Vakarų Afriką ir Albaniją.

Į Lenkijos uostus įplaukė 4490 laivai su 3.896 milijonais NRT. Įplaukęs tonażas padidėjo 11.4% lyginant su 1958 m. pirmu pusmečiu. Lenkijos laivai sudarė 31.8% įplaukusio tonażo. Bendros uostų apyvartos atitenka Gdynėi 37.7% ir Dancigui 25.5%. Prekių apyvarta visuose uostuose buvo 7,445,000 t. Tranzitas (daugiausia iš Čekoslovakijos ir Vengrijos) sudarė 1,385,000 tonų.

Įvairios laivų statybos dirbtuvės pastatė 24 prekybos ir žvejybos laivus su 70,510 tdw., o 1958 m. pirmą pusmetį 25 laivus su 56,300 tdw. Tuo būdu laivų statybos produkcija padidėjo 25,2%. Apie pusę

pastatytų laivų buvo vidaus reikalams. Eksportui pastatyta: 32,000 tdw Rusijai, 5150 tdw Brazilijai ir 3200 tdw Albanijai.

1959 m. liepos 1 dieną buvo statomi 59 laivai su 263,560 tdw, iš jų 55.6% eksportui. Lenkijos laivų statybos įmonės dabar turi užsakymų septyniems metams ir todėl laivų statybos įmonės plečiamos. Kai kurie laivai statomi serijomis po 15. Tai pakelia produktingumą, tačiau neigiamai atsiliepia į techninę pažangą. Pastatytų laivų dydžio vidurkis yra 2,390 BRT. Laivo liemens pastatymo laikas yra maždaug toks pat, kaip vakarų Europoj, tačiau įrengimas užtrunka apie 3 mėnesius ilgiau nei pasaulio laivų statyklose.

Lenkijos laivininkystės pažanga yra rodiklis lenkų spartaus tvirtinimosi jūroj, o tuo pačiu ir pajūry. Galimas dalykas, kad Lietuva vokiečių savo kaimynais nebeturės. Mums yra skaudi atsilikimo tikrovė. Kai laisvesni kaimynai daro didelę techninę pažangą, ugdo patyrimą ir sėkmingai specializuojasi, lietuviai yra nuo jūrinės veiklos atitverti, uostai ir pajūris kolonizuojami rusais.

JŪRINĖ KALBA

J Ū r i n i s v a ž t a r a š t i s (angliškai Bill of Lading, vokiškai Konnosament)

Vienas svarbiausių dokumentų laivininkystėj. Juomi kapitonas pareiškia, kad priėmė savo vadovaujamame laive tame dokumente aptartą krovinį su tikslu pristatyti į paskirties uostą ir prižada atvykęs krovinį perduoti gavėjui. Jūr. važtaraštis tarnauja kaip krovinių priėmimo paliudijimas ir kaip įsipareigojimas krovinį pristatyti į priėmimo uostą.

L a i v ū n a s (ang. Boatswain, vok. Bootsmann)

Patyręs jūreivis vadovaujantis laivo priežiūriūros darbams. Gali būti prilygintas viršilaj kariuomenės kuopoj.

L a i v i n i n k y s t ė (ang. sea-shipping, vok. Seeverkehr)

Laivų panaudojimas jūriniam ir upiniam transportui.

L a i v y b a (ang. seamanship, vok. Seemannschaft)

Mokslas apie laivo užlaikymą, inventorių, pakrovimą ir manevravimą.

Dažnai laivyba sumaišoma su laivininkyste. Pvz. yra neteisinga sakyti... „Nemuno laivyba...“ jei turime omeny transportą Nemunu ir visokią ūkinę veiklą ryšy su tuo transportu; teisinga yra „Nemuno laivininkystė...“

L a i v a k e l i s (ang. Fairway, vok. Fahrwasser)

Išgilinta ir užinkaruotom plūdėm bei švyturiais atžymėta vaga laivų judėjimui tarp uosto ir atviros jūros.

TAIP VYKSTA FABRIKO STATYBA KĖDAINIUOSE

Cemento fabrikas Kėdainiuose pradėtas statyti prieš pusantrų metų, bet iki šiam laikui sienos neiškilo iki pusiau.

Prižiūrius statybą, inž. K. Pilkauskas buvo paklaustas apie statybos progresą, atsakė: „Kol kas tupčiojame beveik vietoje. Tiesa, daug entuziazmo, bet ir daug nesklandumų. Statybai trūksta reikalingų medžiagų ir patyrusių darbininkų...“

(S)

KYBARTŲ MIESTE PAKRIKO VANDENTEKIAI

Išeinanti Vilniuje paleikinė „Tiesa“ parašė, jog Kybartuose, Pionierių ir kitose gatvėse visai neveikia vandentekiai. Prasadėjus lietingam laikotarpiui, „vandu apsemė ir sunaikino daržus, nuo drėgmės pūsta namai, pelija sienos, baldai, rūbai. Nuo drėgmės nukenčia ir vaikų sveikata.“

Žinoma, kaltė už tai suverčiama ant vietinių komitetų, bet tieji nieko negali padaryti negaudami nei pinigų, nei medžiagos remonto darbams.

(S)

SPAUDOS APŽVALGA

MOKSLAS ir TECHNIKA nr. 8, 1960

V. **LESAUSKAS** ir K. **BARŠAUSKAS** rašo apie magnetinį branduolinį rezonansą ir jo pritaikymą pramonėje. Norima jį panaudoti cheminių medžiagų nustatymui, polimerinių medžiagų struktūrai ir jų molekulių judesiui tirti, magnetinių laukų matavimui, medžiagos drėgnumo nustatymui ir pan.

A. **JEVREINOVAS** rašo metalo liejininkystės klausimais. Lietuvoje dabar veikia 27 plieno ir špižiaus liejyklos. 4000 tonų liejinių įsigabena iš sovietijos. Rodomas grafikas, kad nuo 1958 m. iki 1965 m. liejinių gamyba turės beveik patrigubėti. Daug dėmesio skiriama turbinų fabriko „Pergalės“ liejyklai, kuri pradės veikti 1962 m. Iš to matyti, kad ir Lietuva turės duoti nemažą duoklę karo pramonei.

A. **KUDZYS** rašo apie plastbetonį. Tai betonas į kurį pridedama sintetinių dervų (dažniausiai polivinilacetato emulsijos). Priklausomai nuo rišamosios medžiagos gali būti cemento, gipso, kalkių ir kitoks plastbetonis. Užsienio šalyse naudojamas keliams ir stogų dangoms. Emulsijos ir cemento — smėlio svorio santykis yra 20%. Tempimo ir nusidėvėjimo atsparumas apie 10 kartų didesnis negu paprastų betonų. Šios rūšies betonai gerai tinka izoliacinėms konstrukcijoms.

A. **GASPARAVIČIUS** — apie sintetinį linoleumą, gaminamą be audeklinio pagrindo. Tokio linoleumo fabrikas numatomas statyti ir Lietuvoje.

A. **BALČYTIS** — apie pilnai automatizuotą masės paruošimo skyrių Vilniaus silikatinių plytų gamyklai. Autorius mano, kad Lietuvos technologai, mechanikai ir elektrikai kartu dirbdami jau gali spręsti mechanizacijos ir automatizacijos uždavinius.

Šiaulių dviračių gamykla pradėjo gaminti 50 cm³ motorus dviračiams — mopedams, kurių greitis ne daugiau 45 km/val.

K. **MAKARIŪNAS** apgynė disertaciją tema: Reakcijų (a, a) (a, p) (a, d) (a, t), vykstančių sąveikoje su ličio branduoliais. Tirtos branduolinės reakcijos.

MOKSLAS ir TECHNIKA nr. 9, 1960

V. **KUZMINSKAS** pasigiria, kad Kauno Politechnikos Institutas 1960 m. išleido 761 inžinierių. 1965 m. jame turės mokytis 10000 studentų. Dėmesys kreipiamas ir į technikų paruošimą. Technikumuose mokosi apie 9000 jaunuolių. Technikumai yra visuose didesniuose miestuose, kaip Panevėžys, Alytus, Šiauliai. Norima turėti juos gerai praktiškai ir teoretiškai paruoštus. Visiškai ašku, kad Lietuva nepajėgs aprūpinti darbu masėmis paruoštus inžinierius ir technikus.

V. **STROCKIS** rašo apie elektros energijos sunaudojimo normavimą įmonėse. Norėtų rusai sunormuoti elektros energijos sunaudojimą priklausomai nuo gaminių kiekio ir taip įmonės kontroliuoti. Pasirodo, kad net stambiosios įmonės gamina kasdieninio naudojimo smulkmenas. Taip pvz. Vilniaus dažymo aparatų gamykla dar gamina šaukštus batams apsiauti, apkaustus langams, įvairius kabliukus ir kitas pilną duodančias smulkmenas. Vejantis Ameriką, šie

visi gaminiai reikalingi, bet jiems pagaminti reikalinga taip Sovietijoje trūkstama elektros energija.

Autorius irgi mėgina pateisinti, kad elektros energijos normos gali būti bazuojamos gaminių vertė — už kiek tūkstančių rublių pagaminta, nes taip skaičiuojama ir Maskvoje. Iš autorjaus samprotavimų galima spręsti, kad elektros normavimas yra viena iš priemonių kontroliuoti pramonės gamybą, kad neiškryptų iš plano ir perdaug neišplėstų gyventojų reikmenų gamybos.

J. **JURJONAS** svarsto Kauno miesto vandentiekio išplėtimą. Šiuo metu Kaune yra 145 km gatvių tinklo ir 80 km įvadų. Net iki šiolei Viliampolė, Petrašiūnai, Panemunė, Aukštoji Freda neturi vandentiekio. Anot autoriaus, tai iš buržuazinės Lietuvos likęs atsilikimas, o taip pat turi būti likviduoti besitraukiančių vokiečių padaryti nuostoliai. Tokia būklė labai puikiai vaizduoja tą „nesulaikomą sovietinį progresą“, kuris jau vyksta beveik tiek metų, kiek Lietuva galėjo džiaugtis laisve. Pačiame Kaune ir dabar tik 27% namų turi vandentiekio tinklus.

Pramonės įmonės sunaudoja 47% tiekiamo vandens. Autorius mano, kad pramonei ir ekonominiu atžvilgiu nelabai užsimoka naudoti komunalinį vandenį. Siūlo rajonines pramonines vandentiekio stotis ir jo manymu turėtų būti pradėta nuo „Pergalės“ turbinų įmonės, kartu aprūpinant „Kauno Audinius“, „Litėksą“ ir kitas įmones. Nauja stotis numatoma Vičiūnuose kita prie Kauno jūros, kuri per Nemuną būtų sujungta su Vičiūnų stotimi. Iki septynmečio pabaigos miestui žadama 76000 m³ vandens per parą. Dabar vienam gyventojui vandens sunaudojimo norma 72 litrai per parą, kas yra labai žema norma, o planuojama 160 litrų per parą. Tai gražūs pažadai ateičiai.

B. **VERKAUSKAS** ir A. **BICHOVSKIS** populiarina mintį, kad Lietuva turėtų gaminti savą koklėms glazūrą.

A. **BREDELIS** rašo apie Margių durpių briketo fabriką. Esą dar buržuazinėje Lietuvoje domėtasi durpių briketu. Dabar Baltosios Vokios gamykla pagamina 10000 t briketo per metus. Numatoma dar 3 fabrikai po 60000 tonų gamybos pajėgumo. Technoginiai Margių fabriko įrengimai gaunami iš Rytų Vokietijos.

1961 m. pradžioje Vilniaus, aplinkinių miestų ir kaimų gyventojai gaus tiek aukštos kokybės durpių briketo, kad galės sutaupyti 150.000 m³ malkų. Reikia pakeisti malkas, nes jų jau nebėra. Matyti tendencija, kad Lietuva kiek galima daugiau apsirūpintų savu kuru ir sava energija. Galingoji Rusija pajėgia kitas šalis tik eksploatuoti, bet ne aprūpinti.

Techninė naujiena: Panevėžyje atiduotas naudojimui naujas vandentiekis. Tai stambiausias įrenginys, kurį panevėžiečiai gavo šį septynmetį.

Paruošta nauja technologija betoniniams gaminiams apdirbti. Prie suformuoto gaminio pridedamos metalinės plokštės — elektrodai, kurie sujungiami su aukšto dažnumo srovės generatoriumi, ir netrukus gaminio temperatūra pakyla iki 40° C. Pažymėtina, kad visa jo masė įšyla vienodai, todėl gaminys nesutrūkinėja, be to, esti mažesni šilimos nuostoliai. Po to įjungiamą paprasta pramoninio dažnumo sro-

vė, kuri išjungiamo, kai temp. pasiekia 98° ir vėl įjungiamo, kai temp. nukrenta iki 60° . Esą kai kurių gaminių gamyba paspartėjo 3 kartus. Vienas kub. metrui betono sunaudojama mažiau negu 50 tūkst. kkal. (vietoje 172 tūkst.).

Speciali komisija priėjo išvados, kad Jonava — Ukmergė plačiojo geležinkelio linija ekonomiškai apsimokėtų.

Šiuo metu Vilniuje dirba apie 20 tikimybininkų, kurie paruošė apie 40 mokslinių darbų. Prof. J. Kubilius yra gavęs bendriausius tikimybių skaičių teorijos rezultatus ir paskelbė juos rusų kalba. Daugelis reiškinų gamtoje yra daugybės žinomų ar nežinomų veiksnių rezultatas. Ribinės teoremos nusako sumarinio efekto dėsningumą, nors jis būtų iš daugelio sudėtinių faktorių. Rezultatai labai reikšmingi technikai.

Ribinių teoremų srityje daugiausia dirba V. Statulevičius, kuris buvo pakviestas dėstyti specialų kursą Maskvos Lomonosovo universitete, kas rodo, kad jo darbas labai vertinamas. B. Grigelionis studijuoja masinio aptarnavimo teoriją, svarbią pvz. telefonijai; E. Vilkas pradėjo nagrinėti lošimų teoriją. Vilniaus universitete matematinės statistikos ir informacijos teorijos pagrindais tiriama lietuvių kalba, kas bus svarbu mašiniam kalbų vertimui.

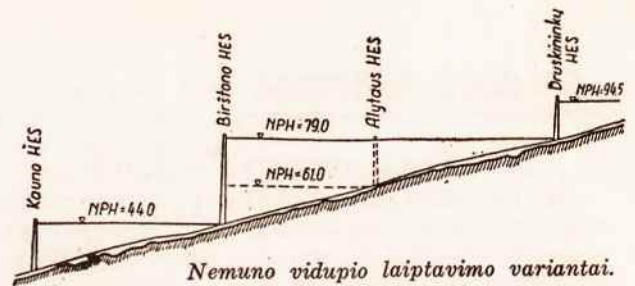
MOKSLAS IR TECHNIKA NR. 10, 1960.

Įdomesnį straipsnį duoda L. RINKŪNAS apie stambiausią Nemuno hidroelektrinę. Turint dėmesyje, kad numatoma labai didinti šiluminių stočių galingumą ir, kad dėl to sumažės hidroelektrinių apkrovimas, kyta reikalas peržiūrėti planus ir stengtis pakelti pačių užtvankų galingumą. Norimą išlaikyti ko didesnį patvenkimo aukštį.

Siūloma vietoje dviejų užtvankų ties Birštonu ir Alytumi statyti tik vieną ties Birštonu su vienu 35 m slėgimo laiptu. Tokia vienalaipė Birštono hidroelektrinė būtų kelis kartus galingesnė už Kauno HES. Dar 1959 m. buvo numatoma statyti 28 m aukštumo užtvanka ties Nemaniūnais ir vandenį

Kai kurie galimų hidroelektrinių statybos variantų duomenys

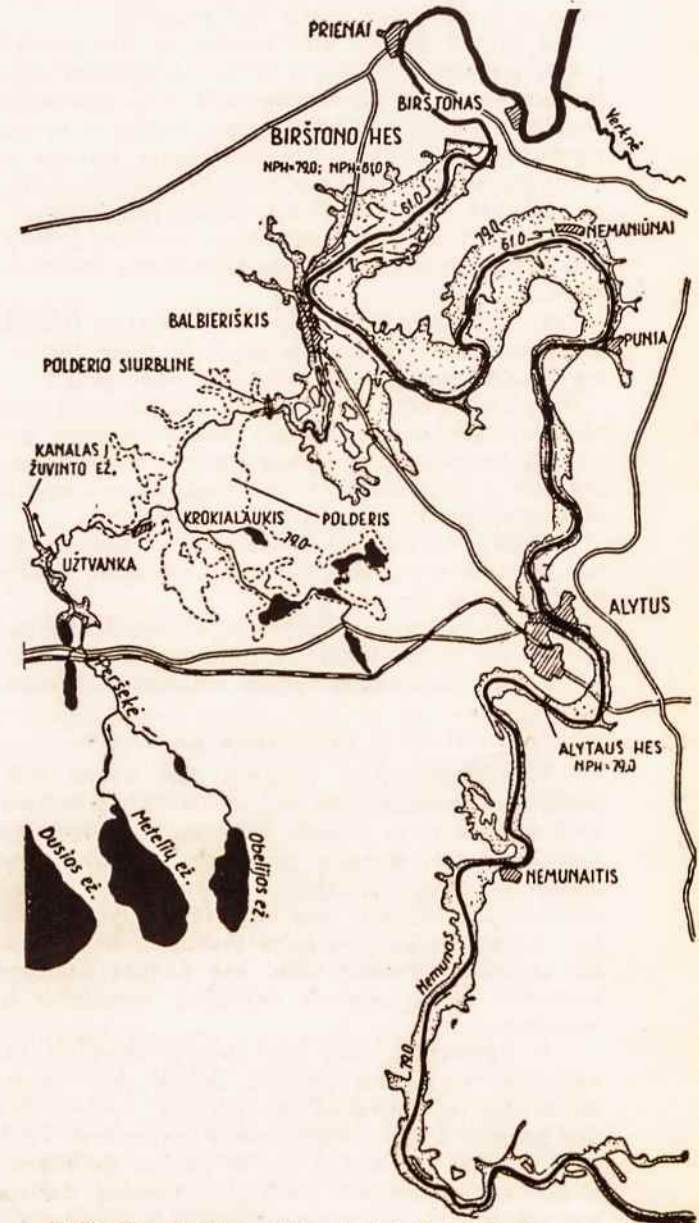
Hidroelektrinės	Nemuno vidutinis daugiametis debitas hidroelektrinės vietoje m^3/sec	Hidroelektrinės norma- laus patvenkto vandens horizonto altitudė (NPH) m	Vandens slėgimas m	Vandens saugykla	
				plotas, esant normaliam patvenk- tam horizontui km^2	naudingas tūris mln. m^3
Dokudavo	91	130,0	7,0	145	226
Mastų	169	123,0	15,0	474	1620
Gardino	218	108,0	13,5	90	235
Druskininkų	241	94,5	15,5	63	230
Alytaus	271	79,0	18,0	42,5	—
Birštono	278	61,0	17,0	28	—
Kauno	299	44,0	19,5	63,5	222
Smalininkų	548	24,5	14,5	150	—

Nemuno vidupio laiptavimo variantai.

nukreipti į Verknės upelį, o Verknės žiotyse statyti antrą užtvanką ir hidroelektrinės pastatą, išnaudojant 35 m kritimą.

35 m kritimo vandens saugyklą būtų $160 km^2$ didumo, t. y. 2,3 karto didesnė, negu dvilapčio variante ir išnaudojant jos 7 m aukštį, galima gauti $850 mln. m^3$ naudingą tūrį — apie 10% vidutinio metinio Nemuno nuotėkio.

Didžiosios Birštono hidroelektrinės varianto vandens saugyklos schema.

VIRŠELIS:

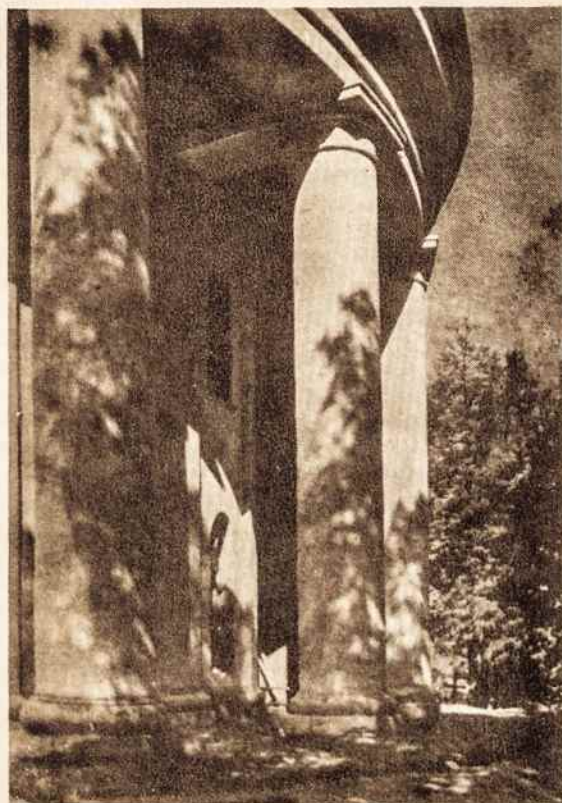
Šio nr. viršelyje atvaizduota Sudervės (apie 20 km. į š. v. nuo Vilniaus) bažnyčia baigta statyti 1803 metais.

Tai įžymaus lietuvių architekto Lauryno Stuokos-Gucevičiaus (1753-1798) kūrinys kitus pralenkęs savo plano sprendimo originalumu. Ir šio meto Lietuvoje vertinamas kaip originaliausias senosios architektūros pastatas, neturįs sau lygaus pavyzdžio.

Pastatas apskritimo formos plano, 31,5 m. diametro ir 30 m. bendro aukščio, papuoštas 14 modulių aukščio dorėninio orderio kolonomis.

Pastatytas vykusiai parinktoje vietoje ant vienos gražiausių kalnų tarp eilės ežerų ir matomas iš tolo.

Sudervės bažnyčios fragmentas

Prie šio projekto Nemuno vanduo pakiltų: ties Balberiškiu 35 m, ties Nemaniūnais 27 m, ties Alytumi 21 m ties Nemunaičiu 16 m, ties Merkine 8 m, ties Druskininkais 1 m.

Vandens saugyklą užlietų 5170 ha valstybinio miško, 4580 ha ariamos žemės, 790 ha pievų, 660 ha ganyklų. Iš saugyklos vietos tektų iškelti 1360 kiemų, 270 kolukių ir tarybinių pastatų. Iš paneunės miestų daugiausia nukentėtų Alytus. Balberiškis būtų visai užlietas ir jį visą tektų iškelti. Be to papildoma užtvanka ir daugiau darbų reiktų, Peršekės upelio baseine nebūtų užlietas 3400 ha plotas.

Dvilapčio varianto užliejimo nuostolių žymiai mažesni. Autorius mano, kad Birštono hidroelektrinę reiktų statyti anksčiau, negu ties Jurbarku.

E. PALŠAITIS įrodinėja, kad Ukmergei reikalingas platus geležinkelis susirišti su Jonava. Iki šiolei tėra tik siaurasis geležinkelis, vokiečių statytas 1-mo pas. karo metu. Ukmergėje rasti stambūs smėlio ir žvyro telkiniai (Rizgonys), o ties Juodausiais riedulių telkinys. Tos medžiagos labai reikalingos betono gamybai ir geležinkelis padėtų tuos telkinius išnaudoti.

Rodomas įdomus prietaisas automobilistams: tai suktuvus įklimpusiems automobiliams ištrauktis. Prie suktuvo reikalingas plieninis trosas, kuris užkabina už stulpo, medžio, o pilnas įrengimas turi šnakerą, jei nėra už ko užkabinti. Tvirtinama, kad 1:27 santykio slieko pavara pajėgi ištraukti automobilį.

IŠ MŪSŲ VEIKLOS

★ Tvaringas PLIASo Adelaidės skyrius atsiuntė metinį pranešimą apie veiklą ir paramos prof. Kaminskui 10 svarų. Skyriuje be 17 tikrų narių, yra 11 narių — kandidatų. Visi studijuoja Australijos aukštosiose specialiose techninėse mokyklose. Štai pavardės: Aleksandravičius Beniulis, Dunda (Algimantas, Donatas, Ramūnas), Kalibatas, Lapšys, Stačiūnas, Urmonas, Urmonienė-Reisonaitė Renata, Užubalis. Tai džiuginantis reiškinys ir pavyzdys net J.A.V. skyriams. Skyriui pirmininkauja kolega A. Pacevičius, sekr. Juozas Riauba.

★ PLIAS naujoji Centro valdyba prašo skyrių valdomus organus ir paskirus narius padėti jai išbristi iš skolos, kuri susidarė ryšium su Lietuvos atstovybės rūmų Brazilijoje konkursu. Dar daug kolegų, inžinierių ir architektų, kurie lengvai galėtų pakloti prašytą dešimtuką, iki šiol neprisirengė to padaryti. Toks nepritarimas ir nepalaikymas savo organo veiklos slegia ir mažina naujos valdybos ryžtingumą ir norą ne tik „valdyti“, bet ir dirbti inžinierių vardu mūsų Lietuvai.

★ Savo vardu karštai prašau gerbiamuosius kolegas inžinierius ir architektus neatidėliojant pasiųsti duosnią auką dar reikšmingesniai Lietuvai reikalui:

ALIASos Čikagos skyrius yra apsiėmęs nelengvą, bet reikalingą, našta — šimtinėje tarptautinėje parodoje Čikagoje įrengti de jure egzistuojančios Lietuvos valstybės reprezentacinį, politinio atspalvio pa-

viljoną. Kiekvieno Jūsų skubi parama yra labai reikalinga. Paroda pirmą kartą įvyks specialiai pastatytoje, daug milijonų kainavusioje patalpoje — rūmuose Mičigano ežero krante. Neleiskite, kad tarp kelių dešimčių laisvųjų valstybių vardų ir vėliavų keliems šimtams tūkstančių lankytojų neskambėtų mūsų tėvynės vardas ir neplevėsuotų parodoje, jos rajone ir visoje Čikagoje, mūsų geltona-žalia-raudona vėliava. Vien už patalpą teko įmokėti apie \$1000. Visuomenė tikisi, kad inžinieriai ir architektai tą kilnų darbą atliks neblogai.

★ Pasikalbėjus su gerb. A. Varnu, manyje atgijo viltis, kad įstrigęs ir užšalęs LIETUVOS KRYŽIŲ albumo išleidimo reikalas bus atšildytas ir išjudintas. O šiaip gi, nevisai gražu pasiskelbti, pasiafišuoti, išleisti pinigus ir kas reikia nepadaryti. Gal ir INŽINIERIŲ METRAŠČIO komisija pastums reikalą priekin. Patylomis, be afišavimo Br. Kviklys ir Vl. Vijeikis išleido komplektą Nepr. Lietuvos topografinio 1:100 000 žemėlapiu (125 lapai). Tai dirbantiems Lietuvai ir jos mylėtojams didelis įvykis.

St. Dts.

Parodos rengėjai. Pirmoje eil. iš kairės: K. Germanas, K. Burba, D. Šatas, antroje eil. — K. Ječius, A. Žemaitis, B. Lukštaitė ir J. Rimkevičius.

Foto — inž. D. Bielskus.

Vaišės po pranešimo (iš k. į d.) inž. arch. K. Ječius, K. Germanas, ponis Daukus — S. Barcus radijo valandėlės atstovė, namų šeimininkė p. Rimkevičienė, "Naujienu" ir "Draugo" atstovai

CHICAGO.

★ Š. m. sausio 28 d. apie 270 studentų baigė Illinois Institute of Technology.

Tarp baigusiųjų aukštąjį mokslą, sprendžiant iš pavardžių, yra šie lietuviai: Valdas Adamkavičius, statybos inžinierius; Irena Bakšys, matematikė; T. Brunovskis, statybos inžinierius; Anthony Nakroshius, matematikas; George E. Stungis, fizikas; Bernabas Urbonas, statybos inžinierius ir Pranas Urbutis, statybos inžinierius.

(N.)

MARTYNAS PLONIUS GAVO DOKTORATĄ MICHIG. UNIVERSITETE

Martynas Algirdas Plonius, iš Waukegano gegužės 15 d. išlaikė daktaro laipsniui gauti egzaminus Michigan universitete. Daktaro diplomą jam bus įteiktas birželio 17 d. iškilnių metu universitete.

Doktoratą gauti disertaciją Martynas įteikė profesorių komisijai, kuriai vadovavo mokslo tyrimais pagarsėjęs prof. K. M. Siegel.

Komisija darbą aukštai įvertino ir už disertaciją ir išlaikytus egzaminus pripažino Martynui daktaro laipsnį iš Elektros Inžinerijos mokslo srities.

Martyno tėvai, Kristupas ir Anė gyvena Waukegane ir džiaugiasi sūnaus pasiektais laimėjimais moksle.

(S)

PARODĄ BERUOŠIANT

Lietuvių Paviljono šiemetinėje Tarptautinėje parodoje įrengėjas ALIAS Chicagoje tęsdama savo veiklą sušaukė II-ją konferenciją — inf. pranešimą spaudai (pirmasis, IV-19 d. aprašytas T. Žodžio Nr. 2 (69) ir liet. spaudoje) finansinio komiteto pirm. J. Rimkevičiaus namuose.

Buvo pranešti atlikti pasiruošimai ir detaliau paaiškinta paviljono įrengimo schematinis planas.

Fin. kom. pirm. J. Rimkevičius pranešė apie lėšų telkiamą, suminėjo būdus ir stambiausias aukas. Susisirinkusieji galėjo vartyti storą buhalterinę knygą ir patys patikrinti visus įrašus ir smulkesnes aukas. Deja pajamos dar vos tik kelis lapus teuzpildė...

Pasitarime dalyvavo: Nepriklausomos Lietuvos Vyriausybės paviljono šeimininkas konsulas P. Daužvardis, įrengėjai ALIAS Chicagos sk. pirm. B. Lukštaitė, architektai A. Žemaitis, V. Germanas, K. Ječius, inžinieriai K. Burba, J. Rimkevičius, spaudos ryšininkas D. Šatas.

Iš kvietusiųjų atvyko Chicagos dienraščių "Draugo" ir "Naujienu" atstovai, bei "Darbininko" ir "Vienybės" korespondentai ir radijo valandėlės Sophie Barcus pranešėjai — F. Daukus su ponis ir T. Žodžio bendradarbis.

Po pranešimo ir diskusijų vaišingas namų šeimininkas pasikvietė visus atsigaivinti į patogiai įrengtą žemutinį aukštą.

Čia dalyviai patogiai toliau diskutavo, ragavo ir tuštino p. Rimkevičienės gerimais ir lietuviškais valgiais apkrautus stalus.

LIETUVIŲ INŽINIERIŲ, ARCHITEKTŲ IR TECHNIKŲ METRAŠČIO BIULETENIS

Nr. 4 (5)

1961 Gegužis - Birželis

New York

PIRMOJO TOMO TURINYS (dar negalutinas)

(Tęsinys iš TŽ nr. 3, 1960)

CENTRINĖS ORGANIZACIJOS IR JŲ VEIKLA (aštuntoji apžvalga)

* Lietuvoje: Vilniaus inžinierių sąjunga, Lietuvos technikų draugija, Lietuvos inžinierių sąjunga, Lietuvos inžinierių ir architektų draugija, Architektų klubas, Dplomuotų inžinierių ir architektų draugija, Lietuvos technikų sąjunga, Lietuvos matininkų ir kultūrtechnikų sąjunga, Studentų technikų draugija, Lietuvių studentų technikų Vyrėja „Plienai“, Lietuvių inžinierių korporacija „Plienai“, Studentų technikų ateitininkų korporacija „Grandis“, L.S.T. korporacijos „Neo-Lithuania“ technikų sekcija.

Vokietijoje: Lietuvos inžinierių tremtinių draugija, Lietuvių inžinierių sąjunga užsienyje.

Vokietijoje ir JAV: Pasaulinė inžinierių ir architektų sąjunga.

JAV: Amerikos lietuvių inžinierių ir architektų sąjunga, Lietuvių mechanikų sąryšis.

TECHNIKINĖ PERIODINĖ IR NEPERIODINĖ SPAUDA

(devintoji apžvalga)

Argentinoje: LISU Argentinos sk. biuletenis.

Didžiojoje Britanijoje: LISU D. Britanijos sk. biuletenis.

JAV: ALIAS Chicagos sk. aplinkraštis ir biuletenis, ALIAS Los Angeles sk. biuletenis, ALIA D-jos New Yorke metraštinis, Architektūra, technika ir ūkis („Draugo“ priedas), Chicagos ALIAS-gos biuletenis, Lietuvos atstatymas, Lietuvos ūkio atstatymo studijų komisijos darbai, Technikos žodis.

Lietuvoje: Amatininkas, Darbas ir amatas, Geležinkelininkas, Hidrometrijos metraštinis, Kariuomenės štabo — karo topografijos sk. metraštinis, Inkaras, Jūra, Lietuvos gaisrininkas, Lietuvos mūrininkas, Lietuvos politechnikas, Lietuvos sparnai, Matininkas, Matininkų ir kultūrtechnikų balsas, Mūsų girios, Mūsų jūra, Mūsų žinynas, Radio mėgėjas, Savivaldybė, Sąsiekis, Statybos menas ir technika, Technika, Technikos apžvalga, Technika ir ūkis, Technikumas, Ugniagesys, Žemėtvarka ir melioracija.

Vokiečių okupu Lietuvoje: Technika.

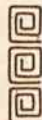
Bolševikų okupu Lietuvoje: Hidrometrinis metraštinis, Kauno politechnikos instituto darbai, Mokslas ir technika, Statyba, Statyba ir architektūra, Technikinis biuletenis, Už gamybos pažangą, Valstyb. Lietuvos architektūros paminklų apsaugos inspekcijos metraštinis.

Vokietija: Akademikas — architektas, Geležininkas, Inžinieriaus kelias, LISU ir PLIAS centro valdybų biuletenis, Technikos pasaulis.

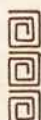
(Bus daugiau)

★ Papildomai aukojo metraščiui išleisti J. MULOKAS iš Chicagos \$ 7.00 (viso \$ 11.00) tapdamas metraščio garbės rėmėju.

Iš Richmond Hill Savings banko gauta \$ 6.70 nuosimčių.

★ PLIASo Clevelando skyrius š. m. birželio mėn. 18 d. PLIENO Vyrėja minėjo tradiciniame alutėje 30 metų sukaktį. Ta proga pakelti 7 nauji nariai: 1 inž. ir 6 studentai. Tai ir džiugus reiškinys. D.

Remkime

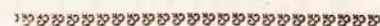

INŽINIERIŲ
IR
ARCHITEKTŲ

METRAŠTĪ

Prenumeratas, aukas ir trumpas
biografijas siųsti šiuo adresu:

K. Krulikas, 93 - 11 114 St.
Richmond Hill 18, N. Y., USA

★ Paskutinis 1961 m. kovo — balandžio Technikos žodžio Nr. 2 (69) buvo jubiliejinis — išleistas dešimties metų sukakčiai paminėti. Viršelyje atvaizduota dalis iki šio laiko išėjusių numerių pradedant pirmuoju (1951 m. bal. mėn. — kairėje viršuje). Išdėstymas V. Pavilčiaus, foto — V. Norelkos.

Numeris išleistas padidintu tiražu, parduodamas ir atskirais egzemplioriais prisiuntus administracijai \$ 0.90

Turinyje: sveikinimai, leidimo istorinė apžvalga, sugestijos ateičiai. Pristatoma naujoji ALIAS C-tro Valdyba ir aiškinama jos veikla. Aprašoma išėjusioji „Hidrometrijos bibliografija“ ir kiti straipsniai bei apžvalgos.

ALIAS ISTATAI — kišeninio formato (10,5 x 14 cm) 24 psl. knygėlė Antroji ofsetinė laida. Išleido ALIAS C. V-ba 1961 m. Chicagoje.

TECHNIKOS ŽODIS
THE ENGINEERING WORD

c/o S. Dirmantas

4241 So. Maplewood Ave.
Chicago 32, Ill. U.S.A.

Postmaster:

Form 3547 requested

Return Postage Guaranteed

Mr. A. Dundulis
4535 So. Talman Ave
Chicago 32, Ill.

BULK RATE

IŠ MŪSŲ VEIKLOS

B R A Z I L I J A

Brazilijos lietuviai inžinieriai iki šiol yra dar nesūsiorganizavę. Bent tris kartus buvo mėginta inžinierius suburti į sąjungą, bet vis nepavyko. Šiam reikalui buvo šaukti susirinkimai ir net raginta vietos spaudoje. Tokiu būdu tarp lietuvių inžinierių nėra didelio ir asmeniško ryšio. Inžinierių maždaug esama apie 10 ir tiek pat įvairių specialybių technikų.

Tokioms aplinkybėms esant, labai svarbu, kad bent Technikos Žodis juos visus pasiektų ir išlaikytų tarpusavio ryšį. TŽ atstovas Brazilijoje ypatingai tuo rūpinasi ir deda daug pastangų. Be to, ir PLIAS centro valdybos yra didelis uždavinys — palaikyti tarpusavio ryšius ne tik su organizuotais vienetais, bet ir su pavieniais kolegomis.

Pradedant Technikos Žodžiui antrąjį dešimtmetį, numatant platesnes ateities gaires, reikėtų įvesti specialų technikos naujenybių bei įvairenybių skyrių. Šiame skyriuje sutrauktai aprašyti įvairių technikos sričių naujas, patobulintas ir plačiausiai vartojamas darbo sistemas, metodus, medžiagas, priemones bei įrankius, išradimus, naujenybių autorius, plačiau recenzuojant tais klausimais literatūrą.

B-s.

K A N A D A

Torontas. — Senojoj Kanados lietuvių išeivijoje nebuvo laisvųjų profesijų žmonių, kaip gydytojų, advokatų, inžinierių. Lietuviai inžinieriai atsirado Kanadoje su trečiąja emigracijos banga, po antrojo pasaulinio karo. Dabar Kanadoje yra apie 120 lietuvių inžinierių, jų tarpe pora dešimčių architektų. Apie pusę visų Kanados lietuvių inžinierių gyvena Toronte. Iš to atrodytų, kad Toronte turėtų būti gana stiprus PLIAS skyrius. Bet, deja, taip nėra, nes dauguma, ypač jaunesnieji inžinieriai, laikosi nušaliai. Šiuo atžvilgiu kolegoms turėtų daugiau susiprasti ir aktyviau jungtis į bendrą veiklą.

Skyriaus ilgamečiu pirm. yra J. Šližys. Skyriaus veikla daugiausia pasireiškia metinio tradicinio baliaus suruošimu, iš ko vietos lietuviškoji visuomenė sužino, kad Toronte yra lietuvių inžinierių sambūris. Gi šių metų inžinierių balius tikrai buvo prašmatnus — jauki salė, graži muzika, rinktinė publika — sudarė svečiams malonią nuotaiką ir rengėjų įvertinimą. Balių vyriausiu rengėju, vadinamu „bosu“, yra Vyt. Balsys. Tokie inžinierių baliai teigiamai vertinti tuo atžvilgiu, kad jie suburia bent kartą per metus visus inžinierius į vieną vietą ir

tuo palaikoma tarp jų glaudesnė pažintis ir draugystė. Be to, balius yra vienintelis pajamų šaltinis. Gi, paprastai į šaukiamus susirinkimus atvyksta daugiausia 15 — 20 narių.

Toronto lietuviškųjų organizacijų mozaikoje PLIAS Toronto skyrius visuomet yra atstovaujamas. Kaikurie nariai aktyviau reiškiasi kitose srityse ir organizacijose.

Čia dar tenka paminėti vieną mūsų skyriaus narių silpną vietą, būtent — permažai remiamas Technikos Žodis, mūsų sąjungos organas. Šiuo atveju neužtenka paties TŽ administratoriaus ir TŽ atstovo raginimų, bet svarbiausia — reikia patiems susiprasti ir nedelsti atsilyginti už savo profesinį žurnalą. Nesunkinkime, bet lengvinkime savo žurnalo leidimą. O bendradarbiai turėtų taip pat daugiau duoti straipsnių iš Kanados, turėtų daugiau pajudinti savo plunksnas, nelaukiant jokių raginimų.

Ls.

IŠ ALIAS NEW YORKO SK. VEIKLOS

* Sausio 28 d., Baltų Laisvės Namuose buvo iškilmingai paminėtas ALIAS New Yorko skyriaus dešimtmetis. Pranešimą apie skyriaus 10-mečio veiklą padarė arch. V. Švipas. Dalyvavo šie Garbės svečiai: Lietuvos Gen Konsulas J. Budrys ir savo organizacijas atstovavę pirm-kai — Lietuvos Laisvės K-tą — V. Sidzikauskas, L.B. Taryba — J. Šlepetys, New Yorko ALT — dr. Skėrys, Lietuvių Gydytojų D-ją — dr. Starkus, Estų Inž. S-gą — W. Brunberg ir Latvių Inž. S-gą — E. Jurevics. Minėjimą pravedė sk. vicepirm. J. Bilėnas.

Ta pat proga V. Biošėvas pademonstravo 2 Western Electric technišką filmą. Po minėjimo įvyko gana jaukios vaišės.

* ALIAS Garbės nariui prof. J. KAMINSKUI paremti New Yorko skyrius per 1960 m. sukėlė virš \$ 800.—, kurių \$ 700.— surinkta iš narių ir \$ 100.— paskyrė skyriaus valdyba iš savišalpos fondo.

* Balandžio 28 d. išrinkta nauja sk. valdyba: A. Jasaitis, pirm., J. Bilėnas, vicepirm., S. Birutis, jr, sekr. A. Mačionis, išd., ir I. Gasiliūnas, narys Po eilės metų bandymo skyriaus vadovybėn pavyko pasitaisyti jaunosios kartos inžinierius. Linkime sėkmės.

Tame pat susirinkime A. Jasaitis skaitė įdomią paskaitą „Septyni pasaulio stebuklai“, t. y. septyni pasaulio technikos kūriniai, kurie padarę perversmą technikos išvystyme.

I. G.